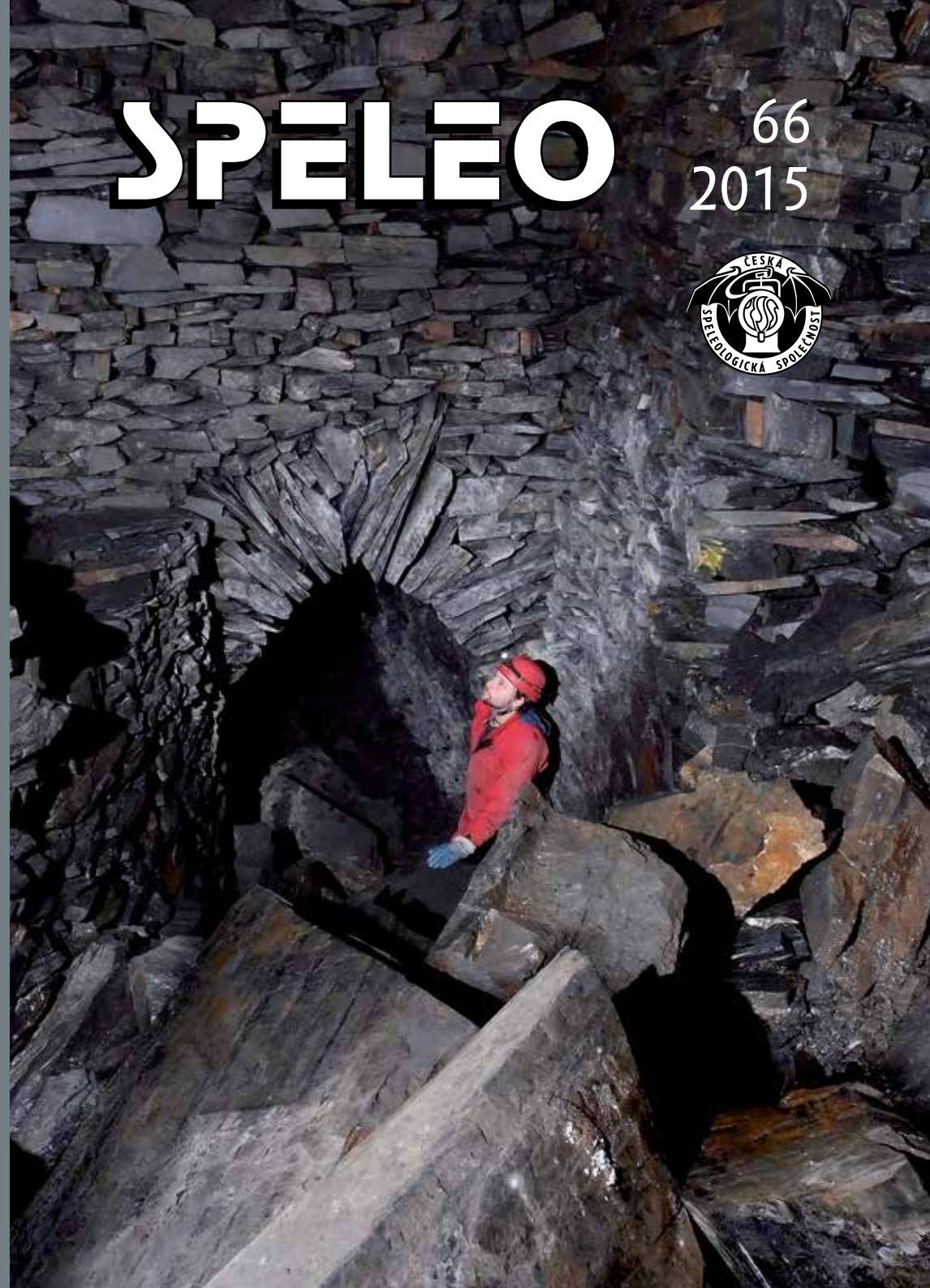

SPELEO

66
2015

SPELEO – svazek č. 66 (červen 2015)

Vydala: Česká speleologická společnost, předsednictvo, Na Březince 14, 150 00 Praha 5
Ediční rada ČSS: Tomáš Bohanes, Pavel Bosák, Jan Flek, Milan Geršl, Jiřina Novotná, Petr Polák, Tomáš Mokry
Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl.

Grafická úprava a sazba: Libor Jelínek, trivía, Brno.
Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS3.
Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška.

Náklad: 1400 výtisků.
Vychází nejméně 1x ročně.
ISSN 1213-4724

SPĚLEO

66
2015

ISSN 1213-4724

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	2
Komentář předsedy <i>Zdeněk Motyčka</i>	2
Skončil 34. ročník Speleofóra <i>Zdeněk Motyčka</i>	3
Stanovy spolku Česká speleologická společnost	5
Organizační řád České speleologické společnosti	10
DOMÁCÍ LOKALITY	14
Nálezová zpráva z jeskyně Dagmar – ulity <i>Matouš Ryček</i>	14
Struska přestane ničit propadání <i>Ladislav Slezák</i>	15
120 let od odtěžení jeskyně Turské maštale <i>Michal „Cimbál“ Hejna</i>	17
ZAHRANIČNÍ LOKALITY	21
Letos je to už 25 let od objevu jeskyně Bohemia na Novém Zélandu českými jeskyňáři <i>Radko Tásler a kol.</i>	21
Bulharské hory a jeskyně <i>Igor Audy</i>	22
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ	28
Historické podzemí Severní Moravy – skanzen hornictví <i>Josef Wagner</i>	28
Jeskyně v metamorfovaných nekarbonátových břidlicích Krkonoš <i>Radko Tásler</i>	30
Dvě historické štoly na území CHKO Žďárské vrchy <i>Jiří Sobotka</i>	35
KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY	40
Výšla kniha Geologija Krasa <i>Michal Cimbál Hejna</i>	40
Czech Speleo Photo 2015 <i>Ivo Fišer</i>	41
Nosič potápěčských lahví <i>Petr Kadlec, Aleš Procházka</i>	42
Speleookénko <i>Jan Kelf Flek</i>	43
TROCHA HISTORIE	49
Jak jsme cestovali – komentář <i>David Havlíček</i>	49
Z podsvětí Moravského krasu <i>Hugo Havel</i>	52
Z Českého speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou v Brně	55
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	58
Zemřel jeskyňář <i>Vladimír Homola Rudolf Musil</i>	58
<i>Hugo Havel</i> – Hugoš, Samson, Šavel <i>Vojtěch A. Gregor–Celořán</i>	61
<i>Antonín Půček</i> , jeskyňář tělem i duší, pracant a kamarád, nás nečekaně opustil <i>Matouš Ryček</i>	67
<i>Tonda Zelenka Martin Mandel</i>	68
Ohlédnutí za MUDr. <i>Jiřím Urbanem Ladislav Slezák a kamarádi ze SE–3</i>	71

Fotografie na obálce:

Titul Vstup do Gotické chodby, důl Nový svět (Foto J. Wagner)

Strana 2

Foto 1 Vystavěná základka s chodbami, Černý důl (Foto J. Wagner)

Foto 2 Vystavěná základka s chodbami se samonosnou klenbou, Černý důl (Foto J. Wagner)

Strana 3 Unikátní aragonitová výzdoba jeskyně Bohemia na Novém Zélandu (Foto R. Tásler)

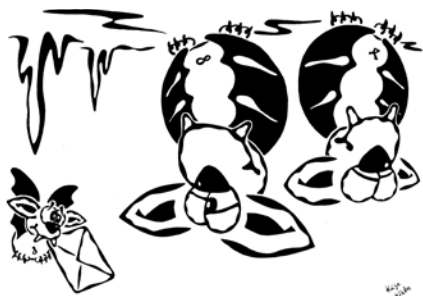
Strana 4

Foto 1 Sestup (Foto L. Lahoda, Czech Speleo Photo 2014, Montanistika a historické podzemí, 1. místo)

Foto 2 Temnou řekou (Foto L. Lahoda, Czech Speleo Photo 2013, Montanistika a historické podzemí, 2. místo)

Generální partner soutěže Czech Speleo Photo v roce 2014

Zprávy z předsednictva

Komentář předsedy

Zdeněk Motyčka

Nejprve bych se rád několika slovy vrátil k mimořádné valné hromadě, která byla součástí letošního Speleofóra. Jejím výsledkem je schválení nového znění stanov a organizačního řádu ČSS. V případě stanov se jedná o událost vsutku historickou, neboť původní stanovy nám sloužily již od roku 2001. Jistě by nám sloužily i nadále, nebýt změn vynucených novým občanským zákoníkem. Na druhou stranu je dobře, že se čas od času o tomto základním dokumentu diskutuje a přizpůsobuje se měnícím se podmínkám doby. Také v tomto případě se do nových stanov, kromě nezbytností vynucených zákonem, podařilo zapracovat řadu novinek, které mají sloužit k usnadnění našeho vnitřního fungování. Také proto se domnívám, že je ideální doba, abychom se s novým zněním stanov všichni seznámili. Nestojí to víc než jen pár desítek minut času, ale může nám to pomoci lépe se zorientovat ve fungování našeho spolku, zodpovědět řadu otázek a nejasností. Kompletní znění obou dokumentů naleznete na dalších stránkách tohoto čísla, nebo si je můžete přečíst či stáhnout z našich webových stránek www.speleo.cz.

Na právě uplynulém Speleofóru se také tradičně udělovaly ceny za nejvýznamnější objevy a proto mi dovolu, i s ohledem na blížící se období letních expedic a výjezdů, připomenout pár skutečností, týkajících se tohoto procesu. Zatímco ceny udělované účastníkům Speleofóra je možné ovlivnit způsobem jejich prezentace na samotném Speleofóru, předsednictvo se musí rozhodovat podle odlišných kritérií. Prvním z nich je skutečnost, je-li daný objev publikován ve sborníku, a pokud není, nemůže o něm vůbec jako o objevu roku uvažovat.

V tomto případě stoprocentně platí, že co je psáno, je i dáno. To platí i o dalších náležitostech každého objevu, jako jsou mapa a fotodokumentace. A opět, pokud není mapa – není objev a nemůže být tudíž ani hodnocen. V neposlední řadě je to kvalita prezentace celého objevu, tedy slovního popisu, výstižnosti fotografií a zpracování mapy. Ano, může se nám to zdát jasné, nicméně letos opět, bohužel k jejich škodě, byly velmi zajímavé objevy neúplně zdokumentovány, a tudíž nemohly být hodnoceny. Proto přeji všem do letní sezóny nejen hodně velkých objevů, ale i dostatek času na kvalitní dokumentaci!

Pozn. redakce – Letošním ročníkem Spelea Vás budou provázet nová loga jednotlivých kapitol, jejichž autorem je Karel Křtěn.

Skončil 34. ročník Speleofóra

Zdeněk Motyčka

Ve dnech 24.–26. dubna se ve Sloupu v Moravském krasu konal v pořadí již 34. ročník výročního setkání speleologů – Speleofórum, kterého se zúčastnilo 350 účastníků ze 3 zemí.

V průběhu setkání zaznělo 20 přednášek o činnosti členů ČSS a významných objevech, které se jim podařilo učinit v loňském roce v České republice i v zahraničí. Nejvýznamnější speleologické počiny byly oceněny tradičními cenami, které uděluje jednak předsednictvo ČSS, jednak sami účastníci Speleofóra svým hlasováním.

Cenu předsednictva ČSS za nejvýznamnější objev v ČR v roce 2014 získala ZO ČSS 6–01 Býčí skála za objevy v Hlinitých síních jeskyně Býčí skála.

Cenu předsednictva ČSS za nejvýznamnější objev členů ČSS v roce 2014 v zahraničí získal Projekt Kanin –2 000 za objevy v jeskyni Izvir Boka ve Slovinsku.

Cenu účastníků Speleofóra za nejvýznamnější objev v ČR v roce 2014 získala ZO ČSS 6–25 Pustý žleb za objevy v Šošůveckém koridoru Amatérské jeskyně.

Cenu účastníků Speleofóra za nejvýznamnější objev členů ČSS v zahraničí v roce 2014 získala ZO ČSS 6–14 Suchý žleb za objevy v jeskyni Iron Deep v Černé Hoře.

Cenu za nejlepší příspěvek do sborníku Speleofórum získal Petr Čáslavský za článek *Výzkumná činnost v masivu Loferer Steinberge v letech 2011–2014.*

Cenu za nejlepší prezentaci získal Zdeněk Dvořák za přednášku Iron Deep 2014.

Cenu za nejlepší posterovou prezentaci získala ZO ČSS 6–14 za poster o jeskyni Iron Deep.

Zvláštní cena Speleofóra nebyla v letošním roce udělena.

Organizačně zajišťovali letošní setkání opět členové ZO ČSS 6–16 Tartaros za pomoci dalších dobrovolníků ze ZO ČSS 6–01 Býčí skála a Vodní záchranné služby Kladno. Za zdárný průběh jim rozhodně patří veliký dík, jmenovitě za všechny alespoň Filipu a Šárce Doležalovým. Poděkování také patří všem sponzorům a prodejčům – Moravské ústředně Brno, pivovaru Starobrno, firmám Hysko, Magicshine, Fénix, ŠUDYtriko, Polo Kořánovi a Kájině.

Jeskyňe Iron Deep, Černá Hora/ Maganik, bivak na Druhém horizontu, –1 135 m (Foto P. Čáslavský)

Stanovy spolku

Česká speleologická společnost

čl. I.

Název a sídlo spolku

1. Název spolku je Česká speleologická společnost (dále jen ČSS).
2. Sídlem ČSS je Praha.

čl. II.

Poslání, účel a činnost spolku

1. Posláním spolku je objevovat, zkoumat, dokumentovat, studovat a chránit jeskyně a ostatní krasové či pseudokrasové jevy, jakož i umělé podzemní prostory.
2. V souladu s posláním spolku je jeho účelem:
  - a) spolčování, vzdělávání a výchova zájemců o speleologii,
  - b) shromažďování, uchovávání a využívání získaných poznatků,
  - c) zveřejňování, popularizace a propagace výsledků vlastní činnosti a speleologie obecně,
  - d) ochrana přírody,
  - e) rozvoj technického vybavení a prostředků pro speleologii a speleologickou činnost,
  - f) spolupráce a spolčování se s dalšími subjekty, jejichž činnost souvisí s posláním a činností ČSS,
  - g) organizace specializované složky pro poskytování pomoci při nehodách v jeskyních, případně v jiných podzemních prostorách – Speleologické záchranné služby (dále jen SZS).
3. Hlavní činností ČSS je komplex aktivit, jež zahrnují zejména speleologickou činnost, pořádání konferencí, seminářů, odborných a společenských akcí, vydávání a šíření tiskovin a elektronických médií, jakož i jiné aktivity sloužící k naplňování účelu a poslání spolku.
4. ČSS může vykonávat vedlejší hospodářskou činnost k zajištění prostředků na podporu hlavní činnosti.

čl. III.

Členství ve spolku

1. Členem spolku se může stát každá fyzická osoba, která souhlasí s posláním a účelem ČSS a je rozhodnuta se podle svých možností podílet na jejich uskutečňování. Osoby mladší osmnácti let mohou být členy ČSS pouze se souhlasem svého zákonného zástupce.
2. Všechny formy členství kromě čestného členství vznikají přijetím za člena, o kterém rozhodují, buď orgány základních organizací ČSS (dále jen ZO) nebo příslušný orgán ČSS na základě podané písemné přihlášky. Čestné členství vzniká udělením valnou hromadou. Evidenci členů vede a na základě výročních zpráv ZO aktualizuje sekretariát ČSS. Členská evidence je neveřejná.
3. Formy členství:
  - a) řádný člen – je základní forma členství v ČSS. O přijetí řádného člena rozhoduje členská schůze ZO,
  - b) člen čekatel – je variantní, podmínková forma členství, kdy členská schůze ZO může rozhodnout o přijetí člena s čekatelskou lhůtou, jejíž délku stanoví,
  - c) přispívající člen – je alternativní forma členství s upravenými právy a povinnostmi člena. O přijetí přispívajícího člena rozhoduje členská schůze ZO,
  - d) individuální člen – je individuální forma členství pro osoby stojící mimo strukturu ZO. O přijetí individuálního člena rozhoduje předsednictvo ČSS,
  - e) čestný člen – je mimořádná, čestná forma členství v ČSS, udělovaná za mimořádné zásluhy o speleologii. O udělení čestného členství rozhoduje valná hromada ČSS na základě doporučení předsednictva.
4. Členství zaniká:
  - a) vystoupením člena z ČSS – provede příslušný orgán ZO nebo ČSS na základě prohlášení člena,
  - b) vyloučením člena z ČSS – příslušné orgány ZO nebo ČSS mohou vyloučit člena ČSS pro hrubé porušení jeho povinností, pro jednání odporující poslání a účelům ČSS, platným zákonům nebo dobrým mravům,
  - c) úmrtím člena, s výjimkou čestných členů,
  - d) neplacením členských příspěvků – u forem členství vyžadujících placení členských příspěvků toto automaticky, bez dalšího upozornění, zaniká neuhrazením členského příspěvku na příslušný rok, a to

- nejpozději ke dni ukončení platnosti členské legitimace,
- e) zrušením ZO, jejímž je členem, pokud nedojde ke dni zrušení ZO k přestupu člena do jiné ZO, nebo změně členství na individuální,
  - f) zánikem ČSS.

čl. IV. Práva a povinnosti členů

I. Práva členů

Řádný člen má zejména právo:

- a) zúčastňovat se všech akcí příslušné ZO a centrálních akcí ČSS,
- b) podávat návrhy a hlasovat o návrzích na schůzi příslušné ZO,
- c) studovat odbornou literaturu a dokumentační materiály v majetku příslušné ZO a ČSS,
- d) přednostně odebírat publikace vydávané příslušnou ZO a ČSS,
- e) při dosažení plnoletosti být delegován a volen do všech orgánů ZO a ČSS,
- f) odvolávat se proti rozhodnutí orgánů ZO a ČSS k dozorčímu sboru,
- g) změnit příslušnost k ZO.

Člen čekatel a přispívající člen mají stejná práva jako řádný člen s výjimkou práva hlasovat o návrzích na schůzích příslušné ZO a práva být delegován a volen do všech orgánů ZO a ČSS.

Individuální člen má právo:

- a) zúčastňovat se centrálních akcí ČSS,
- b) podávat návrhy pro jednání předsednictva ČSS,
- c) studovat odbornou literaturu a dokumentační materiály v majetku ČSS,
- d) odebírat přednostně publikace vydávané ČSS,
- e) při dosažení plnoletosti být delegován a volen do všech orgánů ČSS s výjimkou orgánů ZO,
- f) odvolávat se proti rozhodnutí orgánů ČSS k dozorčímu sboru.

Čestnému členu zůstávají práva odpovídající jeho dosavadní formě členství, nebo získává práva individuálního člena, nebyl-li dosud členem ČSS.

Všichni členové mají právo požádat o změnu formy členství.

2. Povinnosti členů

Členové ČSS jsou zejména povinni:

- a) aktivně se podílet se na plnění účelu a poslání spolku a jednat v souladu s nimi,
- b) řídit se stanovami a dalšími interními materiály ČSS, jakož i usneseními příslušných orgánů ZO a ČSS,
- c) řádně a včas platit členské příspěvky s výjimkou čestných členů, kteří jsou od placení členských příspěvků osvobozeni,
- d) dbát na to, aby nebyly poškozovány zájmy a dobré jméno ČSS.

čl. V. Orgány spolku

ČSS je spravována těmito svými orgány:

1. Valná hromada – je nejvyšším orgánem ČSS. Tvoří ji delegáti ZO, členové předsednictva, dozorčího sboru a zástupci všech organizačních jednotek a orgánů ČSS. Hlasovací právo na valné hromadě ČSS mají pouze delegáti ZO. Valnou hromadu svolává předsednictvo ČSS nejméně jednou za čtyři roky a též vždy, požádá-li o to alespoň jedna třetina základních organizací nebo dozorčí sbor. Valnou hromadu může svolat také dozorčí sbor v případě, že předsednictvo nevyhoví jeho žádosti nebo žádosti nejméně jedné třetiny ZO o svolání. Valná hromada může rozhodovat o záležitostech neuvedených na programu valné hromady rozhodnutím nadpoloviční většiny přítomných delegátů.

Valná hromada:

- a) může projednat a rozhodnout jakoukoliv záležitost spolku,
- b) schvaluje stanovy a organizační řád ČSS, jejich změny a doplňky,
- c) rozhoduje o založení, zrušení, přeměně ZO a SZS a jejich názvech,
- d) schvaluje zprávu o činnosti ČSS a dozorčího sboru,

- e) stanovuje výši odvodů z členských příspěvků u všech forem členství,
- f) udílí a odnímá čestné členství,
- g) volí předsedu, předsednictvo a dozorčí sbor,
- h) rozhoduje o zrušení či přeměně ČSS.

Valná hromada je usnášeníschopná za přítomnosti nadpoloviční většiny delegátů všech ZO. Usnáší se prostou většinou přítomných delegátů. Pro zrušení či přeměnu ČSS je nutný souhlas dvou třetin přítomných delegátů. V případě potřeby projednání ojedinelé mimořádné záležitosti, spadající do pravomoci valné hromady, může být usnesení valné hromady nahrazeno výsledkem korespondenčního hlasování. Předmět korespondenčního hlasování určuje předsednictvo ČSS a zároveň organizuje jeho průběh. Ke schválení je v takovém případě nutný písemný souhlas nadpoloviční většiny všech ZO.

2. Předsednictvo ČSS – je výkonným orgánem ČSS a řídí činnost ČSS v období mezi konáními valných hromad. Předsednictvo tvoří předseda ČSS a 6 členů. Předsednictvo volí valná hromada a jeho řádné funkční období je čtyřleté. Schází se alespoň 4x za rok a zodpovídá se valné hromadě.

Předsednictvo ČSS zejména:

- a) svolává a připravuje valnou hromadu,
- b) sestavuje zprávu o činnosti ČSS a předkládá ji valné hromadě,
- c) organizuje korespondenční hlasování a určuje jeho obsah,
- d) vydává, upravuje, schvaluje a ruší interní předpisy pro činnost ČSS,
- e) stanovuje podmínky pro činnost SZS a jmenuje a odvolává náčelníka SZS a jeho zástupce,
- f) zřizuje a ruší pracovní komise, jmenuje a odvolává jejich předsedy,
- g) přijímá a vylučuje individuální členy,
- h) navrhuje valné hromadě udělení čestných členství
- i) je oprávněno vyloučit člena ČSS v případě hrubého porušení jeho povinností, pro jednání odporující posláním a účelům ČSS, platným zákonům nebo dobrým mravům,
- j) navrhuje valné hromadě založení a zrušení ZO,
- k) vymezuje oblast působnosti ZO při střetu jejich zájmů,
- l) hospodáří s majetkem a finančními prostředky ČSS,
- m) řídí a kontroluje činnost sekretariátu ČSS.

Předsednictvo ČSS je usnášeníschopné za přítomnosti nadpoloviční většiny členů a usnáší se nadpoloviční většinou přítomných členů předsednictva. Předsednictvo se může usnést též hlasováním mimo zasedání s použitím prostředků komunikace na dálku. V tom případě je usnesení přijato, vysloví-li se pro jeho přijetí nadpoloviční většina všech členů předsednictva.

3. Předseda ČSS – je individuálním statutárním orgánem ČSS. Předseda ČSS zastupuje spolek samostatně. Řídí činnost předsednictva podle usnesení valné hromady. Předsedu ČSS volí valná hromada a jeho řádné funkční období je čtyřleté.

Předseda ČSS zejména:

- a) zastupuje ČSS navenek,
- b) je oprávněn zastupovat ČSS vůči třetím osobám, případně delegovat tuto pravomoc na jiné členy předsednictva,
- c) vypracovává výroční zprávu o činnosti předsednictva a předkládá ji předsednictvu ke schválení,
- d) zodpovídá za sestavení zprávy o činnosti ČSS a její předložení valné hromadě.

4. Dozorčí sbor – je kontrolním orgánem ČSS dle zákona, kontroluje a reviduje činnost složek ČSS dle platných stanov a interních předpisů. Dozorčí sbor tvoří předseda a 2 členové. Schází se operativně nebo na žádost organizačních jednotek nebo jejich orgánů, orgánů a členů ČSS. Dozorčí sbor volí valná hromada a jeho funkční období je čtyřleté.

Dozorčí sbor:

- a) provádí výklad stanov a interních předpisů ČSS,
- b) zaujímá stanoviska ke sporům uvnitř ČSS a předkládá organizačním jednotkám nebo jejich orgánům, orgánům a členům ČSS návrhy na jejich řešení,
- c) svolává valnou hromadu v případě, že předsednictvo nevyhoví jeho žádosti o její svolání, nebo žádosti o svolání od nejméně jedné třetiny ZO,
- d) vypracovává zprávu o činnosti a předkládá ji valné hromadě,
- e) kontrolní působnost vykonává i pro základní organizace.

Dozorčí sbor se usnáší nadpoloviční většinou svých členů, a to buď na svém zasedání, nebo s použitím prostředků komunikace na dálku.

5. Sekretariát ČSS – je administrativním, nevoleným orgánem ČSS. Vede a zpracovává administrativní záležitosti ČSS. Podmínky pro provoz a personální zabezpečení stanovuje předsednictvo. Sídlem sekretariátu je sídlo ČSS. Sekretariát za svou činnost odpovídá předsednictvu.

Sekretariát zejména:

- a) zajišťuje běžnou administrativu ČSS,
- b) vede a aktualizuje evidenci členů a zajišťuje členskou agendu.

čl. VI.

Pobočné spolky – základní organizace

1. Základní organizace – jsou samostatně organizované celky v rámci ČSS. Spolčují řádné členy, členy čekatele, přispívající a čestné členy. Mají právní osobnost odvozenou od právní osobnosti hlavního spolku ČSS, mohou svým jménem nabyvat práv a zavazovat se. O založení, zrušení a přeměně ZO rozhoduje valná hromada ČSS na návrh předsednictva ČSS.

Orgány základních organizací:

- a) členská schůze ZO – je nejvyšším orgánem ZO a shromážděním všech jejích členů. Členskou schůzi svolává výbor ZO nejméně 1x za rok, mimořádně požádá-li o ni alespoň jedna třetina členů, nejméně však 3 členové. Členská schůze ZO je usnášenischopná za přítomnosti nadpoloviční většiny řádných členů ZO. Usnáší se nadpoloviční většinou přítomných řádných členů ZO.

Členská schůze ZO zejména:

- projednává návrhy svých členů a rozhoduje o nich,
- schvaluje zprávu o činnosti ZO,
- přijímá a vylučuje své řádné členy, členy čekatele a přispívající členy,
- rozhoduje o změně formy členství na základě žádosti člena,
- stanovuje výši členských příspěvků a termín jejich splatnosti na účet ZO,
- vydává, upravuje, schvaluje a ruší interní předpisy a směrnice pro činnost ZO,
- volí a odvolává výbor ZO, předsedu ZO a delegáta na valnou hromadu,
- rozhoduje o podání návrhu na zrušení nebo přeměnu ZO,
- zaujímá stanovisko ke korespondenčnímu hlasování vyhlášenému předsednictvem ČSS.

V případě potřeby projednání ojedinelé mimořádné záležitosti, spadající do pravomoci členské schůze, může být usnesení členské schůze nahrazeno výsledkem korespondenčního hlasování. Předmět korespondenčního hlasování určuje výbor ZO a zároveň organizuje jeho průběh. Ke schválení je v takovém případě nutný písemný souhlas nadpoloviční většiny všech členů ZO.

- b) výbor ZO – je výkonným orgánem ZO. Řídí činnost ZO v období mezi členskými schůzemi ZO. Skládá se z předsedy ZO a minimálně dvou dalších řádných členů ZO. Výbor ZO se usnáší nadpoloviční většinou svých členů, a to buď na svém zasedání, nebo s použitím prostředků komunikace na dálku. Výbor ZO volí členská schůze ZO a jeho funkční období je jednoleté.
- c) předseda ZO – je individuálním statutárním orgánem ZO. Řídí činnost ZO v době mezi schůzemi výboru ZO. Předseda ZO zastupuje ZO samostatně a je oprávněn zastupovat ZO vůči třetím osobám, případně může delegovat tuto pravomoc na jiné členy výboru ZO. Předsedu ZO volí členská schůze a jeho funkční období je jednoleté.

čl. VII.

Speleologická záchranná služba

1. Speleologická záchranná služba (dále jen SZS) – je specializovaná složka ČSS pro poskytování pomoci při nehodách zejména v podzemních prostorách. SZS nemá právní osobnost, nemůže svým jménem nabyvat práv a zavazovat se. Činnost SZS řídí náčelník SZS, který je oprávněn jednat za ČSS ve věcech SZS. Podmínky pro její činnost stanovuje předsednictvo ČSS.

**čl. VIII.
Zvláštní a závěrečná ustanovení**

1. ČSS a jednotlivé ZO hospodaří samostatně dle platných zákonů a předpisů s nimi souvisejících. Předsednictvo ČSS může rozhodnout o přidělení prostředků z rozpočtu ČSS ve prospěch kterékoliv ZO, nebo organizačních složek. ČSS nijak neručí za hospodaření a dluhy ZO.
2. V případě zrušení ZO se vyžaduje její likvidace, pokud nedojde k převodu práv a povinností na právního nástupce. Zrušená ZO je povinna ve lhůtě 90 kalendářních dnů oznámit předsednictvu ČSS převod práv a povinností na právního nástupce. Pokud nedojde k převodu práv a povinností ZO na právního nástupce, jmenuje předsednictvo osobu likvidátora. Likvidátor předkládá předsednictvu ČSS konečnou zprávu o průběhu likvidace a oznámí mu datum zániku příslušné ZO.
3. Činnost ČSS nad rámec těchto stanov upravuje organizační řád ČSS a další interní předpisy ČSS.
4. Otázky neupravené těmito stanovami, organizačním řádem ČSS a dalšími interními předpisy ČSS se řídí zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem ve znění pozdějších předpisů.

Tyto stanovy ČSS nabývají platnosti a účinnosti dnem jejich schválení a nahrazují v plném rozsahu stanovy ČSS ze dne 1. 12. 2001, které nabýly účinnosti 20. 12. 2001., včetně pozdějších změn a doplňků.

Schváleno valnou hromadou České speleologické společnosti dne 24. 4. 2015.

Zdeněk Motyčka

Předseda České speleologické společnosti

Organizační řád ČESKÉ SPELEOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI

Čl. I. Obecná ustanovení

1. Poslání a účel spolku Česká speleologická společnost (dále jen ČSS) jsou definovány ve stanovách ČSS. Tento organizační řád upravuje otázky stanovami ČSS neupravené.
2. Hlavní činností ČSS je zejména speleologická činnost – slouží k objevování a zkoumání jeskyní nebo jejich částí, k získávání základních poznatků o jeskyních a jiných krasových, či pseudokrasových jevech a k objasňování příčinných souvislostí mezi jeskyněmi a těmito jevy. Může být využívána také v umělých podzemních prostorech.

Mezi speleologické činnosti patří zejména:

- a) speleologický průzkum – představuje souhrn praktických činností prováděných zejména v podzemí a zahrnuje především jeho fyzický průstup, rekognoskaci a další specializované činnosti,
- b) speleoalpinismus – je specializovaná speleologická činnost, sloužící k překonávání zejména vertikálních úseků zejména v jeskyních a dalších podzemních prostorech,
- c) speleopotápění – je specializovaná speleologická činnost sloužící k překonávání vodou zaplavených úseků v jeskyních a dalších podzemních prostorech,
- d) speleologický výzkum – představuje souhrn výzkumných a vědeckých činností směřujících k získávání poznatků o jeskyních a jiných krasových, či pseudokrasových jevech, např. v oborech karsologie, geologie, hydrologie, biologie a jiných,
- e) dokumentace zejména podzemních prostor mapováním, fotografováním a jinými metodami,
- f) jiné činnosti sloužící k získávání poznatků nebo ochraně jeskyní a jiných krasových, či pseudokrasových jevů a k objasňování příčinných souvislostí mezi nimi.

Podmínky pro provádění speleologické činnosti v rámci ČSS upravuje dále bezpečnostní směrnice ČSS.

Čl. II. Členství v ČSS

1. Vznik a zánik členství upravují stanovy ČSS.
2. Změna formy členství – o změně formy členství rozhoduje na základě žádosti člena ČSS příslušný orgán základní organizace (dále jen ZO) nebo ČSS.
3. Změna příslušnosti k ZO – podmínky pro přijetí přestupujícího člena stanovuje členská schůze přijímající ZO.
4. Splatnost členských příspěvků – jsou u řádných členů, členů čekatelů a přispívajících členů splatné na účet příslušné ZO v termínu stanoveném členskou schůzí příslušné ZO, u individuálních členů do 28. 2. příslušného kalendářního roku na účet ČSS.
5. Odvod z členských příspěvků – u řádných členů, členů čekatelů a přispívajících členů je splatný na účet ČSS nejpozději do 28. 2. příslušného kalendářního roku. U individuálních členů je odvod roven výši členského příspěvku.
6. Členské legitimace – sekretariát ČSS vydá každému členu, jehož odvod z členského příspěvku dorazil na účet ČSS, neprodleně členskou legitimaci. Legitimace slouží k prokázání členství v ČSS a je dokladem o zaplacení členských příspěvků na příslušný kalendářní rok. Platnost legitimace začíná dnem vydání a končí 30. 4. roku následujícího. Podobu a obsah legitimaci stanovuje předsednictvo.
7. Centrální evidence členů – vede a aktualizuje sekretariát na základě informací od ZO, které jsou povinny jakoukoliv změnu neprodleně oznámit pověřenému pracovníkovi sekretariátu. Součástí centrální evidence členů je také evidence individuálních a cestných členů. Sekretariát ČSS zašle v lednu příslušného roku všem ZO seznam jejich členů jako podklad pro aktualizaci.

Čl. III. Orgány ČSS a jejich fungování

1. Valná hromada ČSS – delegáti volí na počátku jednání valné hromady ze svého středu osobu předsedajícího a nejméně tříčlennou volební komisi, která sčítá hlasy a rozhoduje o platnosti hlasování, a nejméně tříčlennou

návrhovou komisí, která pořizuje z jednání zápis.

2. **Předsednictvo ČSS** – je povinno sestavovat o své činnosti výroční zprávu, kterou dává na vědomí členům a partnerům ČSS, a dále zprávu o činnosti ČSS od minulé valné hromady, kterou předkládá ke schválení valné hromadě. O svých rozhodnutích informuje předsednictvo členskou základnu prostřednictvím oběžníků.
3. **Předseda ČSS** – je volen přímou volbou z navržených kandidátů, k jeho zvolení je nutný souhlas nadpoloviční většiny přítomných delegátů. Nezíská-li žádný z kandidátů počet hlasů potřebných ke zvolení, koná se druhé, případně další kola voleb, kam postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů.
4. **Člen předsednictva** – členové předsednictva jsou voleni z navržených kandidátů, členy předsednictva se stává šest kandidátů s nejvyšším počtem hlasů, dva další se stávají náhradníky předsednictva.
5. **Místopředseda ČSS** – je členem předsednictva, předsednictvo ho volí ze svého středu, zastupuje předsedu v jeho nepřítomnosti.
6. **Hospodář ČSS** – je členem předsednictva, předsednictvo ho volí ze svého středu, zodpovídá předsednictvu za finanční hospodaření ČSS a za řádné vedení účetnictví. Vypracovává výroční zprávu o hospodaření ČSS a zprávu o hospodaření ČSS v období mezi valnými hromadami a předkládá je předsednictvu.
7. **Náhradník předsednictva** – náhradníky předsednictva se stávají kandidáti se sedmým a osmým nejvyšším počtem hlasů. Dojde-li v průběhu funkčního období k odstoupení člena předsednictva nebo nemůže-li trvale vykonávat svoji funkci, nastupuje na jeho místo náhradník. O výběru náhradníka rozhoduje předsednictvo.
8. **Dozorčí sbor** – volí si ze svého středu předsedu dozorčího sboru.
9. **Náhradník dozorčího sboru** – náhradníkem dozorčího sboru se stává kandidát se čtvrtým nejvyšším počtem hlasů. Dojde-li v průběhu funkčního období k odstoupení člena dozorčího sboru nebo nemůže-li trvale vykonávat svoji funkci, nastupuje na jeho místo náhradník.
10. **Zpráva o činnosti ČSS** – obsahuje tyto náležitosti:
  - a) zprávy o činnosti ZO,
  - b) zprávu o činnosti předsednictva ČSS,
  - c) zprávu o hospodaření ČSS,
  - d) zprávy o činnosti dalších složek ČSS,
  - e) zprávu dozorčího sboru.

Čl. IV. Základní organizace ČSS

1. **Založení ZO** – návrh na založení nové ZO může podat nejméně pět osob, které splňují podmínky pro členství, nebo již jsou členy ČSS a zaváží se v zápisu z ustavující schůze, že souhlasí s posláním ČSS a že se budou řídit jejími stanovami a organizačním řádem. Součástí návrhu musí být plán předpokládané činnosti, další obsah stanoví předsednictvo. Návrh se podává písemně k rukám předsednictva ČSS, které rozhoduje o jeho předložení valné hromadě.
2. **Název a označení ZO** – ZO používají název a označení ve formátu: „Česká speleologická společnost, základní organizace X-XX, xxxxx“, kde X-XX znamená třímístný číselný kód přidělený sekretariátem ČSS a xxxxx znamená vlastní zvolený název ZO. V případě, že si ZO nezvolí vlastní název, tento bude určen valnou hromadou.
3. **Zrušení ZO** – ZO může být zrušena:
  - a) na základě návrhu podaného vlastní ZO,
  - b) na základě návrhu předsednictva,
  - c) neodevzdá-li na sekretariát zprávu o činnosti za uplynulé dva kalendářní roky,
  - d) provádí-li činnosti v rozporu se stanovami ČSS nebo organizačním řádem.
4. **Přeměna ZO** – k přeměně ZO může dojít sloučením s jinou ZO, nebo splynutím více ZO v jednu novou. O přeměně ZO rozhoduje valná hromada ČSS.
5. **Členská schůze ZO** – při svolávání schůze musí být o jejím termínu a programu vyzooměněni všichni členové ZO. Jedna členská schůze v příslušném kalendářním roce je schůzí výroční, která navíc schvaluje zprávu o činnosti ZO za uplynulý kalendářní rok. K podání návrhu na zrušení nebo přeměnu ZO se vyžaduje souhlas dvoutřetinové většiny přítomných za přítomnosti více než poloviny řádných členů ZO.
6. **Předseda ZO** – zodpovídá za seznámení všech členů ZO s interními předpisy a usneseními ČSS, chtějí-li se podílet na

takové činnosti, pro niž byly tyto interní předpisy vydány. V případě bezpečnostní směrnice pro speleologickou činnost je povinen provést toto seznámení prokazatelnou formou nejméně 1x ročně. Předseda ZO zodpovídá za vypracování výroční zprávy o činnosti ZO, zápisu z výroční členské schůze a jejich odevzdání na sekretariát ČSS a za odeslání odvodů z členských příspěvků na účet ČSS.

7. Delegát valné hromady – je zástupcem ZO na valné hromadě a má hlasovací právo. Každá ZO může delegovat jednoho delegáta. Nemůže-li se zvolený delegát zúčastnit jednání valné hromady, může pověřit jiného člena ČSS svým zastupováním, a to písemnou formou.
8. Zpráva o činnosti ZO – vypracovává ji výbor ZO za uplynulý kalendářní rok a předkládá ji ke schválení výroční členské schůzi ZO. Zpráva musí obsahovat tyto samostatně oddělitelné složky:
  - a) zprávu o činnosti za uplynulý kalendářní rok,
  - b) závěrečnou nebo dílčí zprávu/vy o dokumentaci a o výsledcích ukončené průzkumné a výzkumné činnosti nebo její etapy.

Zpráva musí být doručena na sekretariát nejpozději do 28. 2. následujícího roku. Zpráva se odevzdává v písemné i v elektronické podobě. Elektronická podoba musí být v běžně používaných formátech (nejlépe ve formátu PDF) a její členění musí odpovídat písemné formě.

9. Zápis z výroční členské schůze ZO – za vypracování zodpovídá předseda ZO, zápis musí obsahovat tyto náležitosti:
  - a) aktualizovaný seznam členů ZO,
  - b) jmenný přehled placení odvodů z členských příspěvků,
  - c) záznam o schválení zprávy o činnosti ZO za uplynulý kalendářní rok,
  - d) volby členů výboru ZO a statutárního orgánu,
  - e) aktuální kontaktní adresu, včetně elektronické, na ZO a statutární orgán,
  - f) jméno delegáta ZO na valnou hromadu, je-li aktuálně volen.

Zápis musí být doručen na sekretariát nejpozději do 28. 2. příslušného kalendářního roku. Zápis se odevzdává v písemné nebo elektronické podobě. Elektronická podoba musí být v běžně používaných formátech (nejlépe ve formátu PDF). V případě, že o výše zmíněných záležitostech rozhodne jiná než výroční členská schůze, zápis z takové schůze musí být doručen na sekretariát nejpozději do 30 kalendářních dnů.

čl. V. Další složky ČSS

1. Náčelník Speleologické záchranné služby (dále jen SZS) – zodpovídá za vypracování zprávy o činnosti SZS a její předložení předsednictvu ČSS.
2. Ediční rada ČSS – je speciální složkou ČSS pro vydávání tiskovin ČSS a ostatních propagačních, výchovných a jiných materiálů. Podmínky pro její činnost stanovuje předsednictvo, které rovněž jmenuje a odvolává členy rady.
3. Předseda ediční rady ČSS – je jmenován a odvoláván předsednictvem ČSS. Zodpovídá předsednictvu za vedení ediční rady a za řádné plnění úkolů, kterými předsednictvo radu pověřuje.
4. Pracovní komise – jsou účelově zřizované složky ČSS pro řešení speciálních úkolů nebo činností. Podmínky pro jejich činnost stanovuje předsednictvo, které rovněž jmenuje a odvolává členy komise.
5. Předseda pracovní komise – je jmenován a odvoláván předsednictvem ČSS. Zodpovídá předsednictvu za vedení pracovní komise a za řádné plnění úkolů, kterými předsednictvo komisi pověřuje.

čl. VI. Ostatní

1. Časopis SPELEO – informační občasník vydávaný zejména pro členy ČSS. Speleo je zdarma distribuováno všem členům ČSS, kteří mají řádně zaplacený všechny členské příspěvky, a čestným členům. Vydávání Spelea řídí ediční rada.
2. WWW prezentace – ČSS je držitelem registrace pro doménu Speleo.cz, která je oficiální adresou pro www prezentaci ČSS. Pravidla provozu stanovuje předsednictvo ČSS.
3. Speleofórum – je výroční setkání členů ČSS a dalších zájemců o speleologii. Speleofórum pořádá předsednictvo ČSS a organizačně zajišťuje jim pověřená ZO.

4. Sborník Speleofórum – sborník příspěvků, každoročně vydávaný předsednictvem ČSS u příležitosti setkání Speleofórum. Jeho sestavení a vydání zajišťuje ediční rada.
5. Knihovna a archiv ČSS – jsou uloženy v sídle ČSS, spravuje je sekretariát ČSS, podmínky pro provoz a výpůjčky stanovuje předsednictvo ČSS.
6. Loga – oficiální grafické značky ČSS jsou:
  - a) logo ČSS,
  - b) logo Speleofórum,
  - c) logo SZS.

Logo smí být reprodukována pouze v nezměněné podobě podle schválených vzorů. Logo ČSS smějí používat všichni členové a všechny složky ČSS při vykonávání hlavní činnosti dle stanov ČSS. Logo Speleofórum smějí používat členové a složky organizující nebo propagující setkání Speleofórum nebo vydávající sborník Speleofóra. Logo SZS smějí používat členové a složky SZS při vykonávání činnosti v souladu s posláním SZS.

Ostatní a sporné případy použití log řeší předsednictvo ČSS.

7. ISBN – ČSS jako registrovaný vydavatel disponuje vlastní řadou přidělených číselných kódů určených pro jednoznačnou identifikaci neperiodických vydání, tzv. ISBN. Podmínky pro použití ISBN stanovuje předsednictvo ČSS.

Tento organizační řád ČSS nabyt platnosti a účinnosti dnem jeho schválení a nahrazuje v plném rozsahu organizační řád ČSS ze dne 7. 10. 2010.

Schváleno valnou hromadou České speleologické společnosti dne 24. 4. 2015.

Zdeněk Motyčka

Předseda České speleologické společnosti

Domácí lokality

Nálezová zpráva z jeskyně Dagmar – ulity

Matouš Ryček (ZO 6–08 Dagmar)

Prolongační výkopové práce v Dómu nádob ve spojovací chodbičce do Kaple přinesly kromě významného postupu s menšími objevy volných prostor i jeden zajímavý nález – spirálové ulity, které vypadaly na něco staršího, byly odlišné od ulit recentních. Proto jsem se obrátil na Hugo Havla, který potvrdil, že se jedná zřejmě o něco starého a převzal první nálezy k ověření u odborníků Masarykovy univerzity.

Foto 1.2 Ulity nalezené v jeskyni Dagmar

Prof. Rudolf Musil zprostředkoval předání nálezu Doc. ing. Hladilové, která rovněž potvrdila význam nálezu a předběžné určení – pravděpodobně se jedná o plže rodu *Campylaea* z období interglaciálu středního pleistocénu před 700–

800 tis. lety a byl by to první nález tohoto druhu na území Moravského krasu. Pro přesnější určení bylo doporučeno odebrat více vzorků, pokud možno celých ulit a vzorky sedimentu – nově odebraný materiál byl dopraven H. Havlem dne 13. 3. 2015 do MÚ Brno.

Struska přestane ničit propadání

Ladislav Slezák

Když jsem si přečetl novinový článek („Týden u nás“ č. 35 ze středy 27. 8. 2014, Petra Srstková), přiznávám se, že s několikaměsíčním zpožděním, a vyslechl řadu rozporných komentářů k němu, rozhodl jsem se napsat následující příspěvek.

Ochrana podzemních krasových jevů je velmi závažné téma. Laická veřejnost většinou chápe jeskyně jako předmět ochrany hlavně s ohledem na sintrovou výzdobu, tedy na krápníky. Uniká pohled na celou řadu příčinných souvislostí s jeskyněmi a jejich postavením ve složitém krasovém procesu. Ale zpět k obsahu článku.

Hrabě Antonín Salm nechal v areálu údolí před Rudickým propadáním postavit a uvést do provozu v r. 1746 železářskou huť. Byla to jakási „z nouze činnost“ a ekonomické myšlení, jak zpracovat kalamitní dříví z okolí.

Huť s různými přestávkami pracovala zhruba jedno století. Odpadním produktem výroby železa byla nepotřebná struska, která byla deponována značně daleko od hutě, do míst nad hranicí záplav Jedovnického potoka. Lokalita nese název „Kolíbky“. Struska byla haldována a planýrována při dolní části Kolíbek a zvláště v erozní rýze v západní části. Tam byla sypána volně, bez dalších úprav.

Postupem doby, po zániku hutě, došlo k samovolnému oživení náletovou zelení. Výše zmíněná erozní rýha byla občas protékána dešťovými splachy z plytkého údolíčka „Pod kovárnou“ a strusky tak putovaly do ponorů Rudického propadání, kde se mísily s potočními sedimenty Jedovnického potoka (převážně kulmské štěrky a písky).

Společně pak putovaly dlouhou cestou podzemím až po vývěry u Býčí skály. Najdeme je tam všude. Po nasycení vodou se staly sedimentem, chovajícím se stejně jako ostatní. Strusky z Hugovy hutě tak symbioticky žily svůj život, aniž by to někomu či něčemu vadilo.

V 60. létech minulého stol. Maloměřické cementárny hledaly vhodný korekční materiál pro výrobu speciálních druhů cementů. Laboratorně zapracovaly

vané vzorky strusky se zdály být vhodné a začalo se uvažovat o jejich reálném využití. Odhad zásob deponie „V Kolíbkách“, složitost odtěžení a námitky ochránců vedly k tomu, že akce nebyla realizována.

V pozdějších letech byla zbudována čistírna odpadních vod pro obec Rudice, umístěná v údolíčku „Pod kovárnou“. Řešil se problém, vlastně jediná tehdy možnost, odvod přečištěných vod do Jedovnického potoka. Ve spádnici údolíčka byly vody svedeny do potrubí, které bylo ukončeno na hraně nad „Kolíbkami“. Navržené řešení, tj. svedení potrubím až k ústí propadání, bylo z finančních důvodů zamítnuto a byla schválena realizace volného vypouštění do rýhy „Ve struskách“. Jedním ze zdůvodnění bylo **samovolné dočišťování vod z čistírny**.

V té době byla tato verze podporována i z hlediska ochrany zdrojů pitné vody v povodí Křtinského potoka (pramen „Pod Kostelíkem“, Olomučanský vývěr a samotný Křtinský potok v profilu „Pod Prachárnou“, úpravna).

Plynul čas a systematické podmáčení struskové deponie předčištěnými vodami i četnější vodní dešťové přívaly z povodí „Pod Kovárnou“ způsobily porušení stability kontaktu deponie s podložím tvořením drobných kaskád, obnažováním kořenových systémů náletových dřevin a jejich vývraty.

Erozní křivka spadujících vod se **postupně měnila ve strmou, labilní, erozní cestu splachových vod**. Do řečiště Jedovnického potoka se stahoval splachový kužel pod úpatím rýhy.

Je pravdou, že stabilita deponie strusek je nárazovými splachy ohrožována. Jsem přesto přesvědčen, že jeskyně Rudického propadání nejsou ve svém ochranném komplexu ohroženy. Variabilita přemístování fluvialních sedimentů v jeskyních je nekonečně pestrá a za svoji šedesátiletou speleologickou praxi jsem se **ani v jediném případě** nesetkal s tím, že by po **průchodu zvýšených vod v podzemí zůstaly sedimenty ve stavu, v jakém byly před povodní**.

Strusky společně s ostatními sedimenty putují Rudickým propadáním až do Býčí skály po **spádové křivce toku, která je každou povodní lokálně deformována**. Vznikají nové tůně, náplavy štěrků, ucpávání chodeb a jejich uvolňování.

Je pravdou, že těmito redepozicemi mohou být (třeba jen do příští povodně) postižena místa i se sintrovou výzdobou (dočasně). To, že průlez do Obřího domu je téměř neprůlezný, může být **dočasným** faktem (pokud stárnoucím speleologům nenarostla břicha).

Nedělejme ze strusek u Rudického propadání veřejný strašák jen proto, abychom si zdůvodnili čerpání nemalých finančních prostředků, vložených do ochrany jeskyní. Šestnáct metrových palisád postavených do cesty erodujícím vodám ve struskové deponii u Rudického propadání **vůbec nic neřeší**, zvláště když budou **ze dřeva**.

Ing. Karel Klobása se na celou záležitost dívá aspoň z hlediska důlního a technického a raději by viděl **trvanlivější záchytný systém** v kovovém provedení. Přesto je řešení patrně zcela jinde. A jen tak mimochodem: úvahy o na-

společnost pro výrobu vápna, která si mimo jiné v roce 1871 v okolí Tetína pronajala pozemek na vrchu Damil a rokli pod zříceninou hradu.

Tetínská rokle měla z hlediska těžby dvě nesporné výhody. Její stěny tvořily velmi kvalitní koněpruské vápence a ústí rokle leželo u železniční trati z Prahy do Plzně, takže vápenec mohl být do Berouna dopravován po železnici, což bylo daleko efektivnější, než tehdy jinak používaná doprava koňskými povozy. Tetínská rokle měla ovšem i dvě podstatné nevýhody. Na jejím úpatí ležela zřícenina tetínského hradu a při ústí se nacházela jeskyně Turské maštale.

Jeskyně Turské maštale byla společně s Kodskou jeskyní jedinou na katastru Tetína, kterou znali lidé už od nepaměti. A všeobecně známé bylo množství archeologických nálezů, které jeskyně vydala. Kněz a romantický archeolog Václav Krolmus si v roce 1851 poznamenal: „Pod pustým Lidmiliným hradem na Tetíně maštalurovou s kopytem ukazují v skále na východ slunce vystrouhanou a pod ní díru, kteroužto čert s bábou (pohanský kněz s nejvyšší kněžkou) na kolečku ujel, když křesťanství zde převahu vzalo.“

Akciová společnost pro výrobu vápna se zpočátku zaměřila na otvírku lomů na Damilu, a tak započala těžbu v tetínské rokli, v tzv. Lomu pod Hradem, až v roce 1889. Už v roce 1890 se lomová stěna nebezpečně přiblížila k Turským maštálím, a proto byla v této části lomu na popud Okresního úřadu těžba dočasně zastavena a začal boj o zachování jeskyně.

*Foto 2 Na místě Poslední síně dnes po zřícení a následné sanaci skalní stěny najdeme pouze sutový kužel
(Foto M. Majer)*

Foto 3 Po zřícení skalní stěny v roce 1956 zbylo z Turských maštálí 18 samostatných vchodů (Foto M. Majer)

Akciová společnost si nechala vypracovat posudek od archeologa Muzea Království českého, profesora Josefa Smolíka, který zde vykopal archeologickou sondu. V ní našel v hloubce jednoho metru keramické střepy a jelikož se domníval, že v době odpovídající této vrstvě ještě lidé keramiku neznali, odvodil z toho, že se sem střepy musely dostat nějakou pozdější, mladší cestou. Z toho usoudil, že veškeré nálezy v jeskyni jsou odpadky z blízkého tetínského hradu, které sem byly nějak splaveny. Jeskyně tudíž nebyla nikdy osídlena a z archeologického hlediska je bezcenná. Za tento posudek dostal pan profesor od Akciové společnosti odměnu 25 zlatých.

Okresní úřad požádal o oponentní posudek c. k. konzervátora a místodržitelského radu Mořice Lussnera, který se s profesorem Smolíkem shodl pouze na tom, že se jedná o jeskyni. Jinak došel k názoru, že jeskyně byla několikrát osídlena a nacházené artefakty jsou pravěkými pozůstatky tohoto osídlení. Z tohoto důvodu žádal zachování jeskyně či aspoň před odtěžením provedení důkladného archeologického průzkumu a darování všech nálezů některému veřejnému muzeu.

Akciová společnost s průzkumem souhlasila a Okresní úřad těžbu znovu povolil. Během následujících pěti let byly Turské maštale až na malé pozůstatky odtěženy. Z velké části se bohužel ztratily i archeologické nálezy. Výkopové

práce probíhaly živelně a bez jakékoliv dokumentace a v muzeích končily pouze podřadné nálezy, zatímco unikáty končily v soukromých sbírkách. Akciová společnost se hájila tím, že lom, a tudíž i jeskyně, jsou přes noc a o volných dnech bez dozoru a přístup tam má v podstatě každý. Dnes už není nikdo schopný odhadnout, kolik cenných nálezů tak bylo ztraceno, ale určitě jich bylo hodně. Celé je to smutné i z toho důvodu, že mezi tím málem, co se nám dochovalo, byl i malý hrot z modrošedého pazourku, který je dodnes nejstarším dokladem lidské práce z jeskyní Českého krasu.

Pokud jsem odtěžení Turských maštalí nazval druhou nejostudnější událostí, sluší se vzpomenout i událost nejostudnější. Těžba v lomu totiž pokračovala a z dnes nepochopitelných důvodů podepsalo tetínské obecní zastupitelstvo v roce 1904 s Akciovou společností novou nájemní smlouvu, která opravňovala Akciovou společnost rozšiřovat lom v jakémkoliv směru a rozsahu bez jakéhokoliv omezení. De facto tím zpečetilo osud zříceniny tetínského hradu, která byla v následujících letech, s výjimkou vstupní věže, také odtěžena.

Ale zpět k Turským maštalím. Jejich skromný pozůstatek nazval Jaroslav Petrбок Poslední síň a v letech 1930 až 1933 zde provedl podrobný archeologický průzkum. Mimo jiné zde našel kompletní lebku jeskynního medvěda, uloženou v něčem, co vypadalo jako kamenná schránka. Petrбок z toho vyvozoval, že šlo o rituální uložení v souvislosti s uctíváním jeskynního medvěda v paleolitu. Petrбок bohužel neudělal náčrt ani fotografii nálezové situace, ale badatelé se dnes spíše přiklání v názoru, že „kamenná schránka“ byla pouze náhodným shlukem kamenů.

Poslední rána pro Turské maštale přišla v roce 1956, kdy došlo ke zřícení skalního ostrohu nad železniční tratí a s ním vzala za své i Poslední síň. Dnes tak z celých Turských maštalí zbylo pouze 18 registrovaných vchodů, tvořících dohromady 10 samostatných jeskyní. Nejdlejší z nich je Javorová jeskyně dlouhá 20 m. Ostatní jeskyně dosahují délky od 13 do 2 m.

Literatura:

- Garkisch M. (1998): Zánik krasového útvaru Turské maštale na Tetíně – Minulost Berounska č.1: 60–68. Státní okresní archiv v Berouně. Beroun.
- Hejna M. (2012): Lomy a vápenice v srdci Českého krasu – Envidea: 1–91. Praha.
- Pecka L., Živor R. et al. (1996): Tetín historický a speleologický – Knihovna ČSS: 1–80. Praha.
- Sklenář K. (1984): Za jeskynním člověkem – Československý spisovatel: 1–375. Praha.
- Stolz O., Matoušek V. (2006): Berounsko a Hořovicko v pravěku a raném středověku – ELCE BOOK PUBLISHING: 1–324. Hořovice.

Zahraniční lokality

Letos je to už 25 let od objevu jeskyně Bohemia na Novém Zélandu českými jeskyňáři

Radko Tásler a kol.

K tomuto výročí uspořádala ZO 5-02 Albeřice v pořadí již šestou (osmou na Zéland) expedici do jeskyně Bohemia. Konala se ve dnech 4. až 17. března a podíleli se na ní jeskyňáři ze ZO 5-02 Albeřice, 5-01 Bozkov, 1-02 Tetín a 1-11 Barrandien.

Během akce byly domapovány prostory a upřesněny mapy v části Severní chodby u místa zvaného Junction a v partiích chodeb Minstrel Series v prostoru před „Pokličkou“ a za „dagem“. V Ementálu byl učiněn pokus proniknout do minule nedobádaných plazivek, bohužel s výsledkem „tudy cesta do neznámého pokračování nevede“ (tedy alespoň ne pro normálně rostlého průzkumníka). Součástí akce bylo též mapování geologického profilu na soutoku v dómech DAC, odběr vzorků na několika místech a fotografická akce ve velkých dómech DAC.

Bulharské hory a jeskyně

Igor Audy (ZO 6–17 Topas)

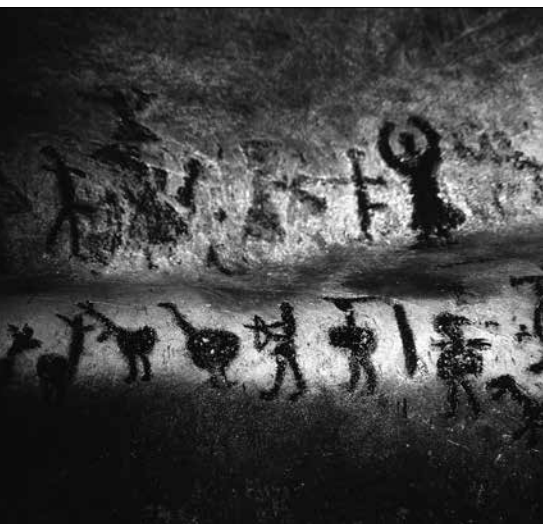
Úvod

Bulharsko je hornatá země s průměrnou nadm. výškou 470 m (v ČR 400 m n. m.), s výškovým rozpětím 0 m – hladina Černého moře až 2 925 m – hora Musala v pohoří Rila. Je zemí bohatou na krasové oblasti, na hory i moře. Tam, kde jsou hory, je i voda, tam, kde je voda, jsou jeskyně a není jich málo. Vždyť krasová území pokrývají 23 % z celého území Bulharska a známo je přes 5 700 jeskyní. Záměrem tohoto článku je poskytnout základní informace o bulharských jeskyních všem, kteří by se rozhodli vypravit do země, v minulosti našimi jeskyňáři navštěvované, ale v posledních letech opomíjené. Informace o jeskyních je sestavena na základě poznatků z výprav Topasu do Bulharska (1979, 1981, 1984, 1985, 1986, 1989), odborné literatury, turistických průvodců, propagačních materiálů a byla aktualizována podle dostupných webových stránek. Popis je rozčleněn podle jednotlivých pohoří.

Stará planina, starším názvem Balkán

Toto pohoří dalo jméno celému Balkánskému poloostrovu, jeho délka je 550 km, šířka 20–60 km, nejvyšší vrch Botev 2 376 m n. m. Geologická stavba: žuly, ruly, krystalické břidlice, v nižších polohách pískovce a vápence s četnými krasovými jevy. Z historického pohledu byla Stará planina v době Osmanské říše útočištěm utiskovaných Bulharů. V horských údolích se nachází pravoslavné kláštery – manastiry Trojanski, Drianovski a další, které se významnou měrou podílely na národní svébytnosti. V roce 1877 porazila rusko-bulharská armáda Turky v průsmyku Šipka a osvobodila Bulhary z islámské nadvlády. Na Staré planině je celkem 19 krasových oblastí.

Nástěnné kresby v j. Magura jsou z období 8. – 7. stol. př. n. l.

Západní část pohoří Staré planiny – Babin nos – hraničí se Srbskem a je dostupná ze Srbska silničním přechodem Zaječar–Kula, nebo z Rumunska říčním trajektem Calafat–Vidin přes Dunaj. K zajímavostem oblasti náleží zpřístupněná jeskyně Magura u obce Rabiša. Jeskyně je tvořena mohutnou fosilní chodbou s gigantickou výzdobou (nejvyšší stalagnát je vysoký

18 m), v boční chodbě lze shlédnout nástěnné kresby z období 8.–7. stol. př. n. l. Další významnou geologickou lokalitou oblasti je skalní město pískovcových věží Bělogradčické skály s osmanskou pevností.

Samostatnou horskou skupinou vybíhající z hlavního hřebene Staré planiny je Vračanská planina. Výchoiskem je město Vraca. Na jižní hranici města jsou cvičné horolezecké terény na několik set metrů vysokých skalních stěnách. Vračanská planina se rozprostírá ve výšce přibližně 1 000 m n. m. a nachází se na ní řada jeskyní, propastí a závrťů. Některé ze závrťů mají velké propady a s ohledem na polohu vývěřů lze očekávat propastovitě jeskyně hluboké až 700 m. Vračanská planina patří k nejvýznamnějším krasovým oblastem Bulharska, prozkoumáno je přibližně 500 jeskyní s celkovou délkou okolo 19 km. Turisticky je zpřístupněna jeskyně Ledenika. Zajímavé jsou propastovitě jeskyně Barkite č. 14 (H 356 m, D 2 560 m) a Beljar (H 246 m, D 2 600 m) vyvinuté na kontaktu vápenců s flyšem. Na JV ohraničuje Vračanskou planinu kaňon řeky Iskar. U obce Gara Lakatnik se nachází vývěřová, 9 km dlouhá, Temnata dupka (je nejdelší jeskyní na Staré planině). Podzemní tok je vodohospodářsky využíván, technologické zařízení na úpravu vody je situováno přímo v jeskyni.

V podhůří Vračanské planiny, s. od města Vraca u obce Čiren, stojí za shlédnutí zbytek mohutné průtokové jeskyně, zvané Boží most. Nedaleko jsou jeskyně Ponora (D 3 600 m) a Mladenovata (D 1 700 m) s aktivním tokem.

V s. podhůří střední části Staré planiny, v místech, kde řeka Iskar vtéká do Dunajské nížiny, se na ploše 526 km² rozprostírá zajímavá Kamenopolsko–Karlukovská krasová oblast. Unikátní je jeskyně Prochodna s gigantickým průchodným profilem. Dolní vchod s výškou 42 m je nejvyšším portálem v zemi. Nedaleko od jeskyně Prochodné je ponorná jeskyně

18 m), v boční chodbě lze shlédnout nástěnné kresby z období 8.–7. stol. př. n. l. Další významnou geologickou lokalitou oblasti je skalní město pískovcových věží Bělogradčické skály s osmanskou pevností.

Aktivní tok v jeskyni Temnata dupka je vodohospodářsky využíván.

V podhůří Vračanské planiny, s. od města Vraca u obce Čiren, stojí za shlédnutí zbytek mohutné průtokové jeskyně, zvané Boží most. Nedaleko jsou jeskyně Ponora (D 3 600 m) a Mladenovata (D 1 700 m) s aktivním tokem.

Mohutný koridor jeskyně Prochodna je prosvětlen dvěma okny.

Bankovica (D 3 300 m, H 82 m). Zpřístupněná jeskyně Saeva dupka je považována pro svou výzdobu za perlu podzemního světa. Krasové území je odvodňováno vývěrem Glava Panega, který je největším krasovým vývěrem v Bulharsku s průtokem 1,2–4,0 m³/s.

V oblasti se nachází i otevřená propast Bezden pčelina, hluboká 105 m.

V centrální části Staré planiny, u horního toku řeky Osam (nedaleko města Trojan), je oblast nejhlubších propastí v zemi. V národním přírodním parku Stěněto jsou propastovité jeskyně Rajčeva dupka (H 377 m, D 3 300 m), Malá jama (H 232 m, D 1 100 m) a řada dalších. Celkem je v této oblasti 62 jeskyní s celkovou délkou 9 km.

Jednou z dalších zajímavých krasových oblastí, zejména z pohledu hydrologie, je Devetašské plato. Nachází se v podhůří Staré planiny cca 50 km s. od hlavního hřebene centrální části. Jsou zde vývěrové jeskyně s aktivními toky – Vodopáda (D 1 995 m), Uruška mara (D 1 600 m), Boninska (D 4 500 m). Oblast dala jméno mohutná Devetašská jeskyně (D 2 500 km) s devíti vchody, v minulosti využívaná jako vojenský sklad PHM.

Na s. svazích Staré planiny, pod legendárním průsmekem Šipka, je turisticky přístupná jeskyně Bačo Kiro (D 3 500 m). V bezprostřední blízkosti je Drianovský manastir a nedaleko historické město Veliko Tarnovo, hlavní město druhého Bulharského státu v období 12.–14. století.

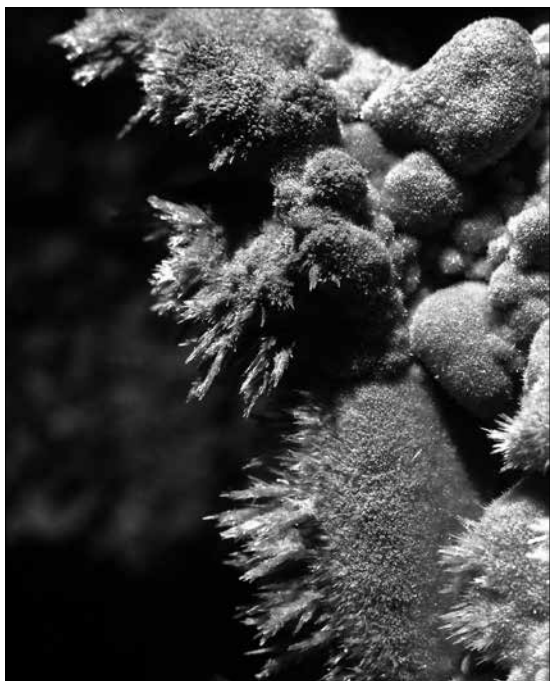
Vitoša

Pohoří se zvedá v z. části země, v bezprostřední blízkosti hlavního města Sofie. Pohoří je 20 km dlouhé a 18 km široké. Přimo z předměstí Sofie jezdí kabinová lanovka na vrch Kopitoto

Jeskyní Vodopáda protéká podzemní tok přes několik kaskádovitých stupňů.

Krystalická výzdoba v nejdělsí jeskyni Bulharska – j. Duchlata

J. Duchlata, zřícenou stropní desku překrývá mladší generace sintrů.

Síně a chodby v j. Duchlata jsou bohatě vyzdobeny.

(1 348 m). Nejvyšší hora pohoří je Černý vrch 2 290 m. Na j. svazích Vitoše se nachází nejdelší bulharská jeskyně Duchlata, dlouhá 18 200 m. Labyrint chodeb a síní s bohatou výzdobou je rozložen v několika etážích.

Rila

Rila je nejvyšším pohořím celého Balkánského poloostrova. Pohoří zaujímá plochu 2 630 km², trojnásobnou plochu Vysokých Tater. Nejvyšší hora Musala dosahuje 2 925 m. Je zde 38 vrcholů vyšších než Gerlachovka. Geologicky je Rila složena z krystalických hornin a nejsou zde proto vyvinuty jeskyně.

Významnou kulturní památkou je Rilský manastir založený v 10. stol. Vnější zdi kláštera jsou 24 m vysoké a 2 m široké.

Rodopy

Rodopy jsou plošně rozložené hory na jihu Bulharska, dosahují délky 240 km a šířky 100 km, jedna čtvrtina pohoří zasahuje do sousedního Řecka. Západní část pohoří je bohatě vrásněna a členěna na řadu hřebenů, kotlin a soutěsek. Hory jsou řekou Maricou odvodňovány do Egejského moře. Nejvyšší horou je 2 191 m vysoký Goljam Perelik. Převládajícími horninami jsou ruly, žuly a vápence. Východiskem do hor je Plovdiv. Město s bohatou historií bylo založeno Filipem Makedonským pod názvem Filipopoli, za římské éry pak Trimontium (Třívřší).

V Rodopech je 8 krasových oblastí. K nejvýznamnějším náleží Dobrostanský kras s četnými jeskyněmi, propastmi a závrtovými planinami. Z četných lokalit je významná Kosovská jeskyně (D 900 m) a propasti Ivanova voda (H 113 m) a Družba (H 130 m). Neméně zajímavé jsou i jeskyně situované v krasovém ka-

Dolní portál Kouzelných mostů (Čudnite mostove) je 30 m vysoký a 55 m široký.

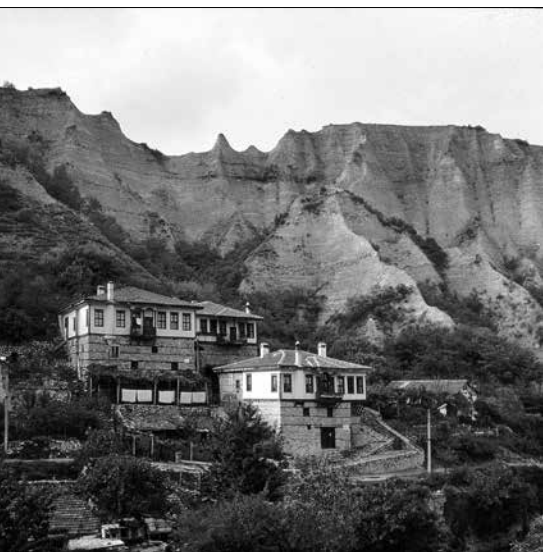
Ke krasovým zajímavostem Rodop náleží lokalita Čudnite mostove (Kouzelné mosty), torzo mohutné průtokové jeskyně s klenbou 30 m vysokou a 55 m širokou.

Ke kulturním zajímavostem Rodop patří Bačkovský manastir, skanzen bulharské vesnice Široka Laka a muzeum rodopského krasu v Čepelare.

Pirin

Pirin je druhým nejvyšším pohořím Balkánského poloostrova, nejvyšší vrchol je Vichren 2 914 m. Pohoří je dlouhé 80 km a široké 40 km. Severní část je tvořena mramory. Je atraktivním a oblíbeným cílem vysokohorských turistů,

Městečko Melnik je postaveno na úpatí mohutných hlinito-pískovcových věží.

ňonu řeky Sušice: Achmetova dupka s bohatě zdobeným dómem o půdorysu 47 × 25 m, j. Jama (D 200 m) s helikity v Pohádkovém dómu, j. Chralupa (D 310 m) s velkým počtem netopýrů, j. Topčika (D 727 m) s pravěkými kresbami, vývěrová j. Gargina dupka (D 524 m) a řada dalších.

V j. části pohoří na hranicích s Řeckem je atraktivní Trigradská krasová oblast. Zde je turisticky zpřístupněná ponorná jeskyně Djabolsko grlo a 8,5 km dlouhá Jagodinská jeskyně.

V z. části pohoří u města Peštera se nachází další turisticky přístupná jeskyně Sněžanka.

deset vrcholů zde dosahuje výšky přes 2 800 m. Na hřebenu jsou ukotveny jednoduché bivakové boudy – zaslony, které umožňují nouzový nocleh při přechodu hlavního hřebene. Jižní část pohoří tvoří žuly. V pohoří je 176 jezer (ples), řada ledovcových karů a bohatá alpská květena.

V Pirinu je známo 95 propastí. Na v. svahu Vichrenu je 132 m hluboká Vichrenská propast. Zajímavá je propastovitá ponorná jeskyně BandERICA hluboká 125 m, s pěti vodopády, z nichž nejvyšší má 35 m. Geodetická poloha vývěřů vod (920–950 m n. m.)

dává teoretický předpoklad existence propastí hlubokých přes 1 000 m. Vysoko ve stráni nad chatou Banderica láká turisty mohutný portál jeskyně Chána, který je vytvořený mrazovým vyvětráním. Samotná jeskyně je ale jen 25 m dlouhá.

Na j. svazích Pirinu, v bezprostřední blízkosti Řecka, je nejmenší bulharské město Melnik (500 obyvatel). Město bylo založeno v římských dobách jako pevnost na úpatí hlinito-pískovcových věží. Světoznámé je místní červené víno Melnik. Nedaleko Melniku, nad pískovcovými věžemi, je manastir Rožen založený ve 13. století.

Ostatní krasové oblasti

Další krasové oblasti a zajímavé jeskyně se nachází i mimo uvedené horské masivy. V Dunajské nížině je evidováno 680 jeskyní. Nachází se zde druhá nejdelší jeskyně Bulharska, 13 400 m dlouhá, zpřístupněná jeskyně Orlova čuka. Unikátní jsou i příbojové jeskyně ve vápencových pobřežních stěnách Černého moře. Z 50 příbojových jeskyní je nejdelší 107 m dlouhá Tulení jeskyně u obce Tuleňovo. Další krasové oblasti se nachází v pohoří Sredna gora.

Autorem všech fotografií doprovázejících článek je Igor Audy.

Literatura:

Трантеев П. И., Косев К. Й. (1978): Пещерите в България. 1–94. София.
Попов В. (1982): Пътешествие под земята. 1–151. София.

Skalní most v příbojové stěně u obce Tuleňovo.

Nedaleko obce Tuleňovo je 50 příbojových jeskyní.

Пещерни райони в България, <http://hinko.org/hinko/GeoTopoHidro/Regions.php>
Пещерите в България, <http://caves.4at.info/index.php?ord=2>

Pseudokras a historické podzemí

Historické podzemí Severní Moravy – skanzen hornictví

Josef Wagner (ZO 7-01 ORCUS Bohumín)

Krátká úvaha na úvod. Zkoumáme, mapujeme, objevujeme to, co vybudovali, lépe řečeno vydolovali, naši předkové před mnoha staletími. Není to pouze touha po dobrodružství, ale i přání a možná i povinnost zachovat pro budoucí generace kus této historie. Není to jednoduché v časech, kdy nejjednodušším zabezpečením starých důlních děl před nepovolanými návštěvami je odstřel jejich vstupu. Ještě, že máme naše okřídlené zimní obyvatele podzemí a stará důlní díla jsou významnou součástí jejich biotopů. Alespoň na Severní Moravě. Všichni netopýři jsou celoevropsky chráněni a tak jejich zimoviště také. A tak my chráníme je a oni naše historické podzemí.

Od nepaměti Oderské vrchy prosluly těžbou velmi kvalitní pokrývačské břidlice. Těžba probíhala jak v povrchových lomech, tak v hlubinných dolech. Aby horníci dosáhli na málo mocné vrstvy břidlice, vhodné k výrobě střešní krytiny, museli vytěžít i stonásobné množství hlušiny. A někam tu méně kvalitní břidlici museli také uložit, a nějak také museli zabezpečit stropy vytěžených prostor proti zavalení. Hydraulickou výztuž ještě neznali a vyvážení hlušiny ze stometrových hloubek na povrch bylo příliš namáhavé. Ale uměli využít přírodní zákony a vše, co se jim nabízelo ve vytěžených prostorách. Z břidlicových desek dokázali vybudovat nejen výztuž dobývaných prostor, ale jimi i zpětně vyplňovat obrovské podzemní komory. Tak nemuseli transportovat na povrch tisíce tun nepoužitelné břidlice. Staří havíři znali tvar a budování samonosné klenby, kterou využili při budování chodeb přímo uvnitř ka-

meninové základky, mocné i více než 10 m. To vše budovali stovky let a přežilo to v podzemí podnes.

Při každé návštěvě těchto stařin, které jsou dnes i významnými zimovišti netopýrů, zařazenými v soustavě evropsky významných lokalit Natura 2000, člověk obdivuje přesnost, preciznost a důkladnost těchto podzemních staveb. Mnohdy připomínají středověké gotické hradní chodby a hradby, jindy nějaký fantastický sci-fi svět.

Obdobně vyskládané základky jsou známé i v dolech po těžbě rud v Jeseníkách. Samozřejmě zde nebyla hornina dobývána a lámána v deskách, jako při těžbě břidlice, a tak budované tvary v podzemí nejsou tak pravidelné a geometricky přesné jako v lokalitách Oderských vrchů, ale přesto jsou impozantní a splňující svou funkci. Ta mnohdy nespočívá pouze v uložení hlušiny, kterou tak nebylo nutno transportovat na povrch, ale základka sloužila i jako výztuž proti poklesu či propadnutí stropu vydolovaných prostor.

Historické podzemí Jeseníků a Oderských vrchů je dnes stále ještě bohaté a zachovalé. Není jednoduché to vše ochránit, když i samy přírodní hlubinné procesy často způsobují v podzemí destrukci, závaly či sesuvy horniny. Ale pokoušet se o to musíme.

Foto 1 Vystavěná kameninová komora s gotickou chodbou, důl Nový svět (Foto J. Wagner)

Foto 2 Vystavěná komora s gotickou chodbou, důl Nový svět (Foto J. Wagner)

Jeskyňe v metamorfovaných nekarbonátových břidlicích Krkonoš

Radko Tásler (ZO 5–02 Albeřice)

Od roku 1974 se systematicky věnujeme průzkumu krasových jevů vázaných na karbonáty krkonošsko-jizerského krystalinika. Při této činnosti často narážíme na jevy v nekarbonátových horninách, které by se ze speleologického hlediska daly v mnohých případech nazvat jeskyněmi. Přesto, že se průzkumem těchto dutin zabýváme minimálně, máme o nic dobrý přehled. Tento stručný příspěvek je spíše informací pro budoucí badatele, kteří by se dutinám v nekarbonátových horninách Krkonoš chtěli věnovat. Pokud je nám známo, tak jedinými zdokumentovanými jeskyněmi v nekarbonátových horninách v Krkonoších jsou pseudokrasové jeskyňe v granitech Labského dolu (Pilous 1993), které ale do skupiny krystalických břidlic nepatří.

Jeskyňe v krystalických břidlicích lze v Krkonoších rozdělit zhruba do 4 skupin: jeskynní převisy, puklinové jeskyňe, mrazové dutiny a výklenky a suťové jeskyňe.

1/Jeskynní převisy

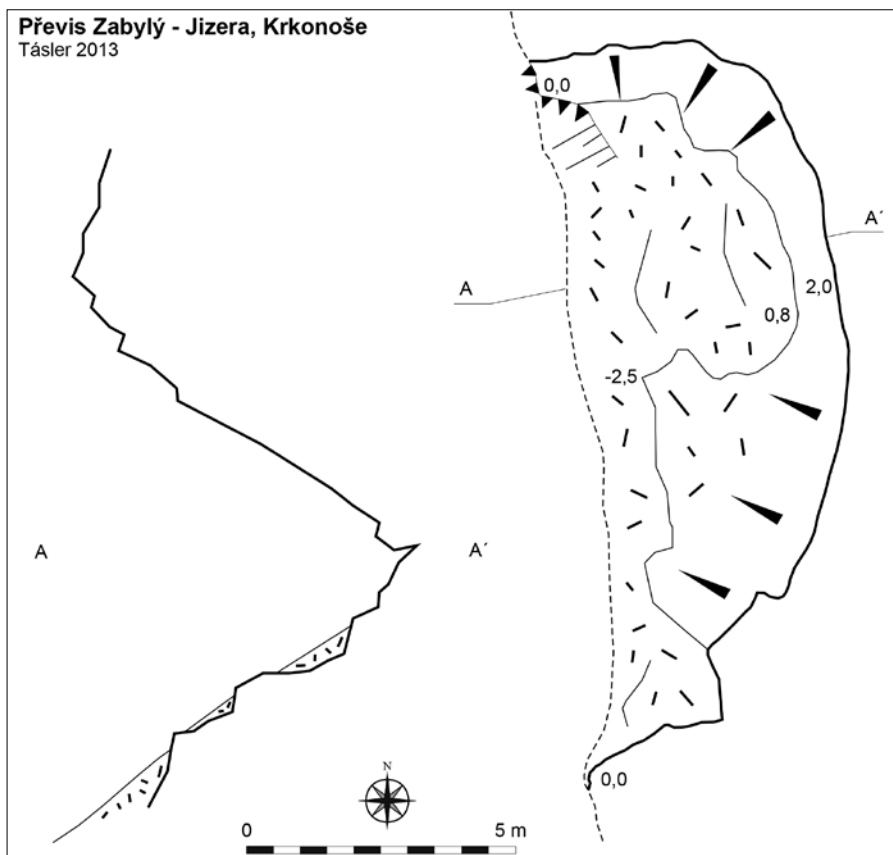
Převisů v mrazových srubech je v Krkonoších mnoho (např. Klauzový důl, Berghaus nad Černým Dolem, Červený vrch nad Křižovatkou, Modré kameny, Klínový důl, údolí Jizerky, údolí Labe mezi Vrchlabím a Labskou přehradou apod.), ale pouze některé z nich mají rozměr a charakter převisů jeskynních. Jedním z nejlepších příkladů je převis na lokalitě Zabylý v údolí Jizery, na jejím levém břehu.

V celém úseku silnice vedoucí podél Jizery od Víchové až k odbočce na Rokytnici nad Jizerou je její levý břeh přerušovaně lemován strmými svahy s četnými skalními výchozy s mnoha dutinami menších rozměrů, řádově do 2 m. Skalní útvary v chlorit-sericitických fylitech zde představují mrazové sruby, v minulosti značně poškozené odlámaním při úpravách pro stavbu silnice.

Největší převis je na lokalitě Zabylý. Výrazná, místy až 4 m hluboká střecha převisu je podmíněna méně zbrídlíčnatějším odolnějším typem fylitů. K negativnímu vyvětrání níže dochází v partiích větší brídlíčnatosti v kombinaci s detailním zvrásněním. Foliační plochy fylitů zde reprezentují krystalizační brídlíčnatost a mají převahu hodnot 110–140/40–50 a 80/50, ale hornina je i velmi často detailně zvrásněná. Foliační plochy jsou značně nepříznivé z hlediska opadu (výdrolu) šupin až vyjíždění nepravidelných desek směrem ze svahu, tedy na těleso silnice (Tásler 2013).

Převis Zabylý - Jizera, Krkonoše
Tásler 2013

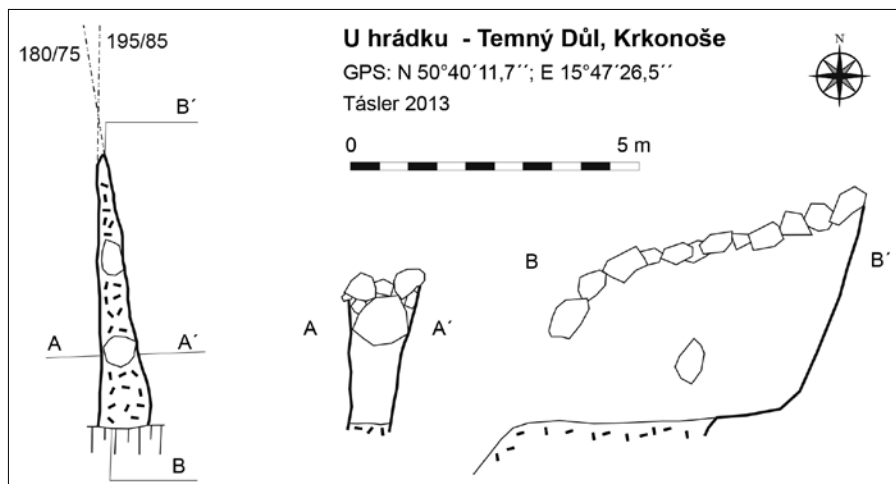

2/ Puklinové jeskyně

Puklinové jeskyně v krystalických břidlicích jsou spíše výjimkou. V Temném Dole je jeskyně v ortorulách založená na poruchách 180/75 a 190/85, kde strop tvoří zaklíněné balvany. Ostatní formy různě roztroušené po Krkonoších převážně v odolnějších horninách (kvarcitu, erlánu apod.) jsou většinou jen otevřenými puklinami až rozsedinami bez stropu (jeskyně Krakonošova klenotnice je v žule, nikoli v krystalické břidlici a proto ji sem neřadíme).

3/ Mrazové dutiny a výklenky

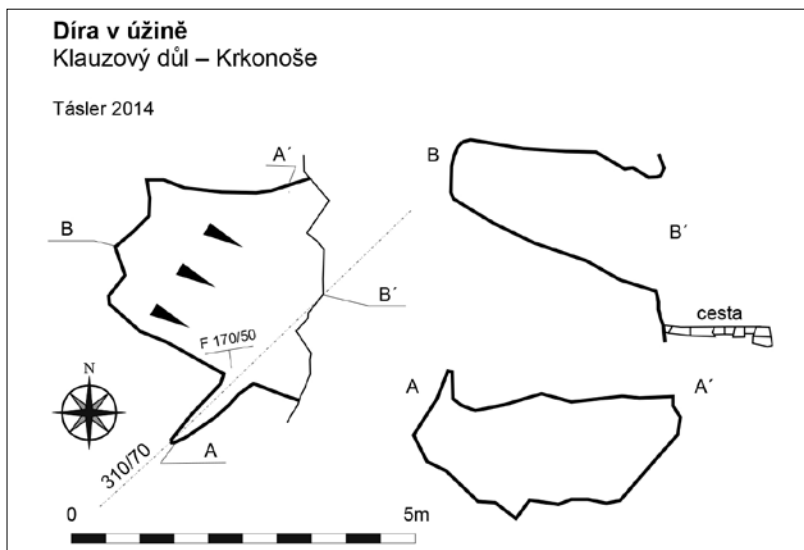
Malá jeskyně v Klauzovém dole je pěknou ukázkou mrazového větrání kvarcitů podmíněného silnějším zbrídlíčnatěním na foliačních plochách 170/50 v kombinaci s puklinami 310/70 a 230/50. Podobné dutiny jsou pravděpodobně nejrozšířenějším typem malých jeskyní v Krkonoších. Jsou ve zmíněném údolí Jizery a všude tam, kde jsou strmé svahy s četnými skalními výchozy. Mrazové

větrání těchto dutin je často kombinováno s chemickým větráním kalcitových žil, sekrečních čoček křemenů s živci a sulfidů.

4/ Suťové jeskyně

Suťové jeskyně, respektive volné průřezy pod několika balvany, lze nalézt v údolí Stříbrného potoka nad Černým Dolem pod skalními výchozy rul. Jinde auto-rovi, vyjma již zmíněné Krakonošovy klenotnice, nejsou známé.

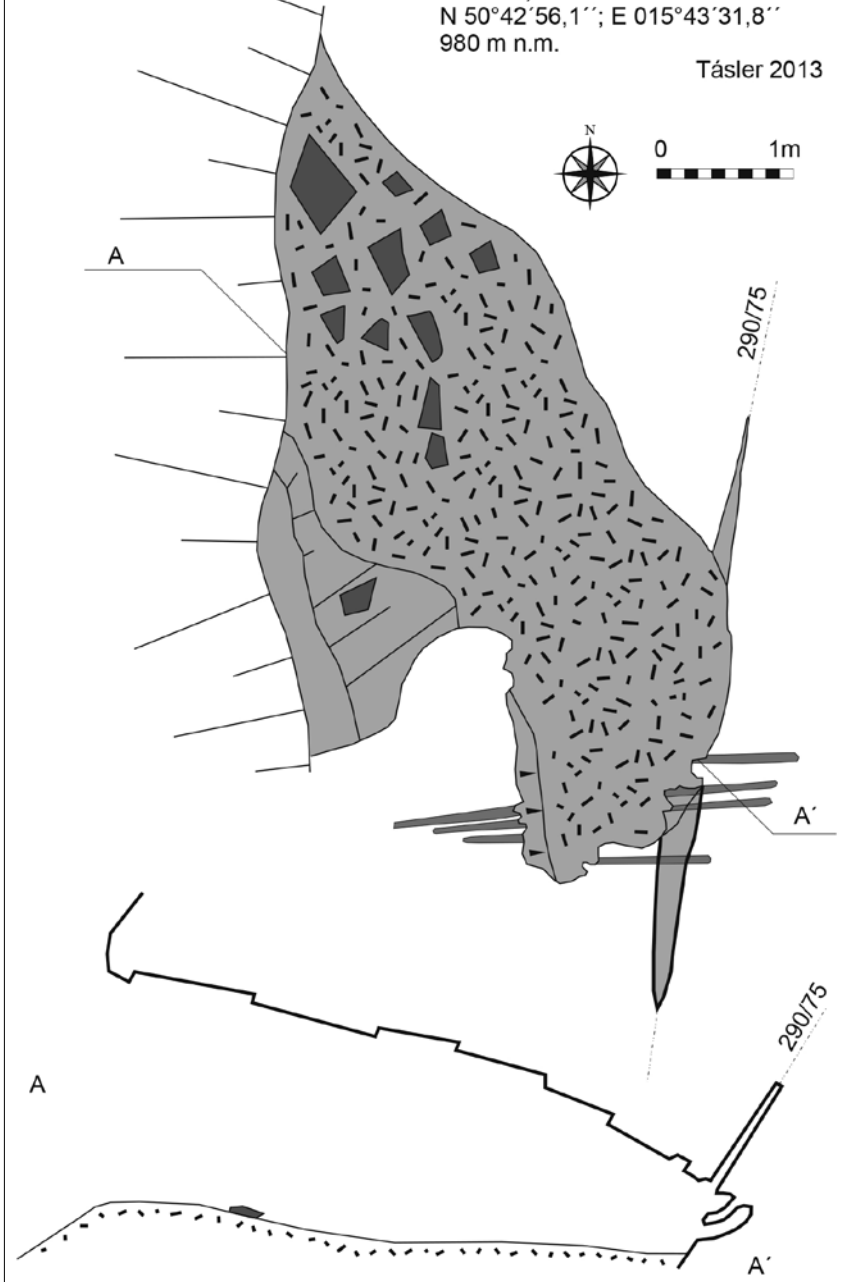
Jeskyňe pod Růžovou horou

Obří důl, Krkonoše

N 50°42'56,1"; E 015°43'31,8"

980 m n.m.

Tásler 2013

5/ Kombinované dutiny

Dutiny dlouhé řádově první metry v krystalických břidlicích s centimetrovými až decimetrovými vložkami mramorů byly nafárány ve štole Liška na Berghausu (Janák, Tásler 2008, Tásler 2010) a nově jsme objevili dutinu tohoto typu v Obřím dole ve svahu pod Růžovou horou.

Šest metrů dlouhá jeskyně je vyvinutá v laminovaných drobně okatých rulách a představuje mrazově vyvětranou dutinu podél systému puklin 210/75-85, 305/80 v kombinaci s foliačními plochami 145/30. Ruly jsou lokálně detailně provrásněné a četné jsou lineace 130/40. Východní stěnu jeskyně tvoří plocha poruchy 290/75. Na j. konci jeskyně jsou tenké vložky mramorů s krasovými kanály o průměru cca 10 cm. Ve stropě jeskyně se v těchto místech objevují ostrohranné útržky mramorů i v rule (geologicky zatím neobjasněno)!

Na genezi těchto dutin se podílí mechanické větrání nerozpustných hornin a krasovění vložek karbonátů. Krasovění mohou podporovat velmi kyselé roztoky z větrajících sulfidů, které jsou v hornině ve větší či menší míře obsaženy. Tyto dutiny si zasluhují pozornost, protože mohou lokálně výrazně ovlivňovat drenáž povrchové vody do podzemí.

Literatura:

Pilus V. (1993): Pseudokrasové jeskyně v Labském dole v Krkonoších. – Správa KRNP, Opera Corcontica 30: 117–131.

Janák P., Tásler R. (2008): Průzkum krasových dutin ve štole Liška na lokalitě Berghaus v Černém Dole v Krkonoších. – MS, Česká speleologická společnost Albeřice, arch. číslo: 0389, Svoboda nad Úpou.

Tásler R. (2010): Je v Černém dole v Krkonoších ukrytý jeskynní systém? – Česká speleologická společnost, Speleo 54: 9–11, Praha.

Tásler R. (2013): Geologický a geomorfologický posudek na lokalitě Hradsko, Zabylý a Jablonec nad Jizerou. – MS, Česká speleologická společnost Albeřice, arch. číslo: 0438, Svoboda nad Úpou.

Dvě historické štolý na území CHKO Žďárské vrchy

Jiří Sobotka (ZO 6–18 Cunicunulus)

CHKO Žďárské vrchy byla zřízena na rozloze 715 km² v roce 1970. Část CHKO o rozloze 465 km² se nachází na území okresu Žďár nad Sázavou a část o rozloze 250 km² na území okresů Havlíčkův Brod, Chrudim a Svitavy. Hranice této chráněné krajinné oblasti tvoří zhruba čtyřúhelník.

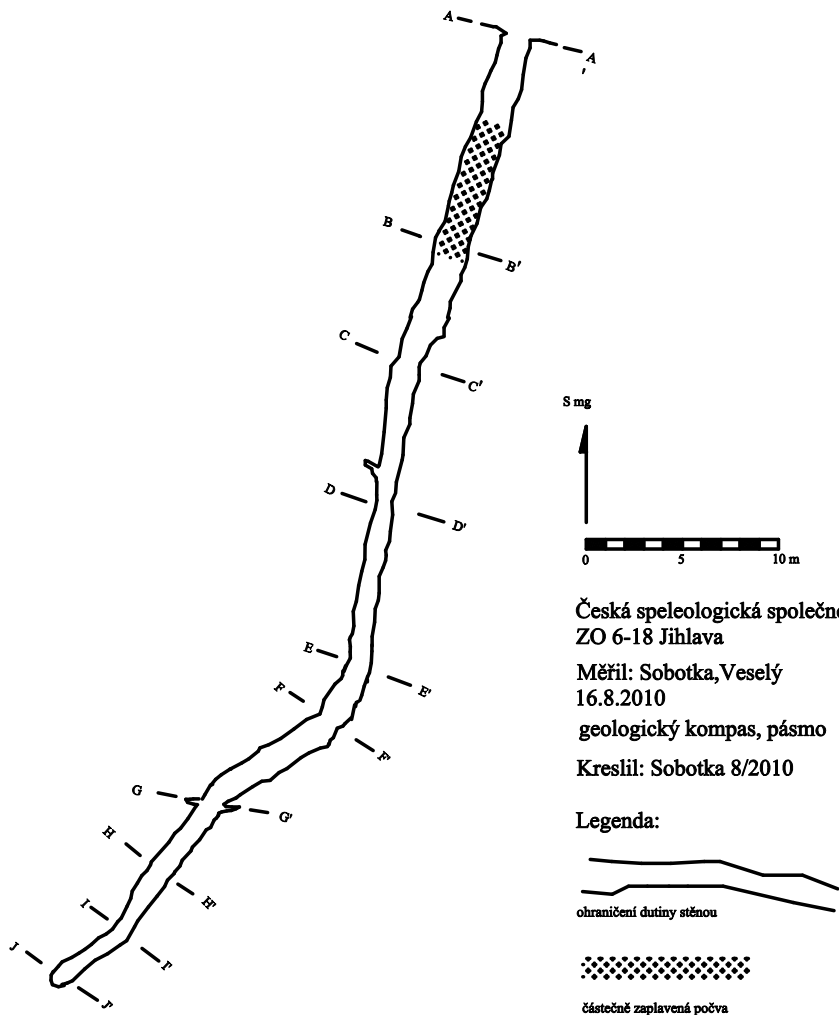
Metallurgie železa byla nejvýznamnějším odvětvím průmyslové výroby na Žďársku a Novoměstsku, nepřetržitě trvala od poloviny 14. do konce 19. století. Vystřídaly se zde různé formy výrobních technologií od hamrů přes dýmačky až po dřevouhelné vysoké pece. Největší rozmach železářství spadá do 1. pol. 19. stol., kdy pracují železářny v Ransku a Polničce (celkem až 1 500 zaměstnanců) a huť na Kadově, kujníci výhně ve Vříšti, Křižánkách a Milovech. V této době vyrábí uvedené podniky jak kujné železo pro potřeby zemědělství a řemesel, uměleckou a užitkovou litinu, tak i kolejnice pro železnice ve střední Evropě a plynové a vodovodní potrubí pro Prahu a Vídeň. Tato hutnická činnost byla podmíněna řadou nalezišť Fe rud, od drobných lokálních ložisek až po ložiska velkého rozsahu, dobývaná různými technikami, od povrchových dobývek a mělkých šachtic až po složitější systémy s dědičnými štolami délky až 1 km.

Kromě Fe rud byl v oblasti dnešní CHKO dobýván podzemním způsobem vápenec (dnes již obtížně přístupné podzemní dobývky u Studnic) a činěny pokusy o těžbu minerálního uhlí křídového stáří (Vojnův Městec).

Povrchové stopy po důlní činnosti jsou na některých lokalitách velmi rozsáhlé (Ransko, Kadov), na některých místech však byly zcela aplanovány a jejich identifikace v terénu je obtížná (Kuklík). Na rozdíl od nedalekých hornických revírů s historickou těžbou polymetalických rud (Štěpánovský a Přibyslavský revír) se zde téměř nezachovaly přístupné podzemní prostory. Do podzemních prostor bývalých dolů lze dnes nahlédnout pouze na dvou místech a to v Milovské štole a štole Ludvíka.

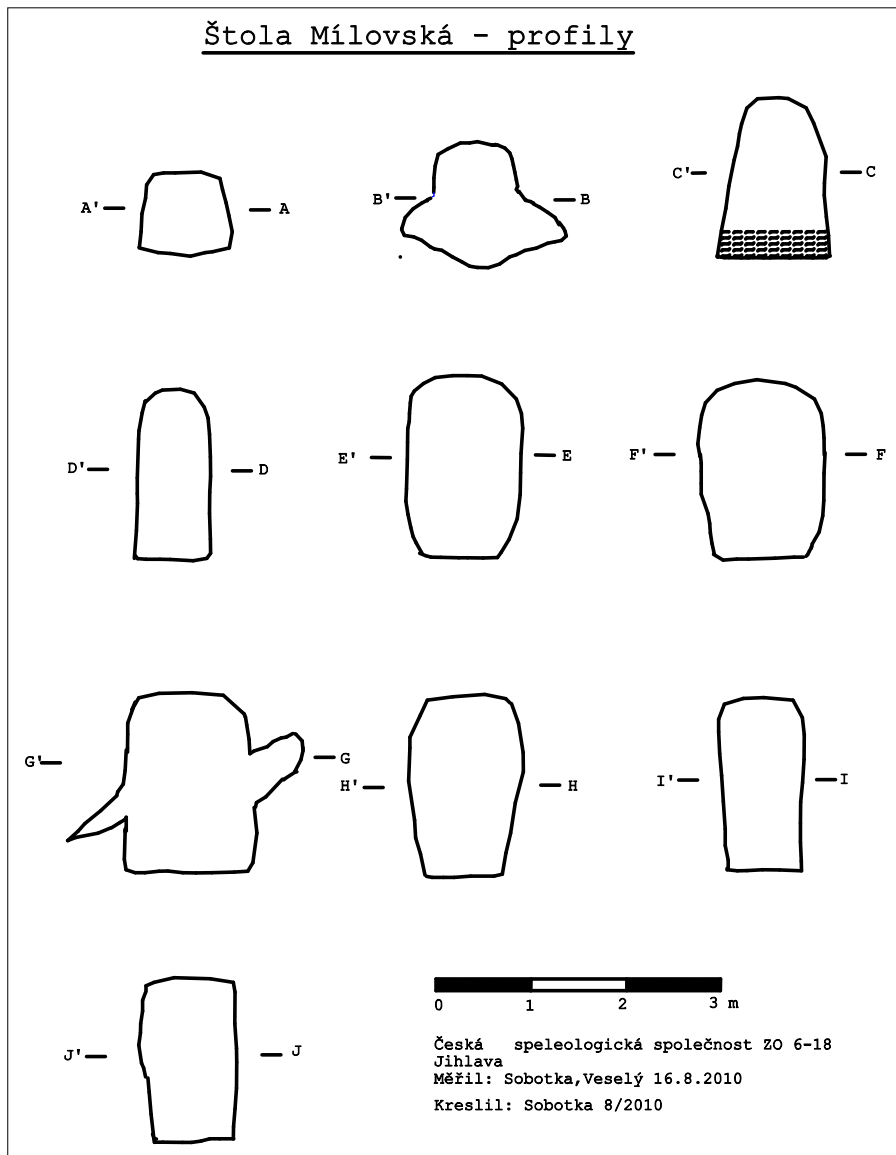
Milovská štola, lidově nazývaná též Babí díra, se nachází v katastru obce Moravské Křižánky. Je ražena ve směru přibližně JJZ a je dlouhá 58 m. Počva v ústí a prvních metrech štoly je zvýšena nasýpanou hlušinou, za ní je v délce asi 20 m nadržena důlní voda o hloubce až 40 cm. Ve štole jsou zřetelné dvě tektonické poruchy, první a drobnější z nich je ve vzdálenosti cca 20 m od vchodu, druhá, větší, asi 15 m před čelbou. Na čelbě je vytesaný kříž. Ačkoliv historické prameny uvádí těžbu Fe rud u Křižánek, tato štola však byla ražena od roku 1831 jako průzkumné dílo k nalezení ložiska ušlechtilých kovů podnikatelem Francem Beránkem z Hluboké. Goethitové náteky na několika místech u konce

Štola Mílovská

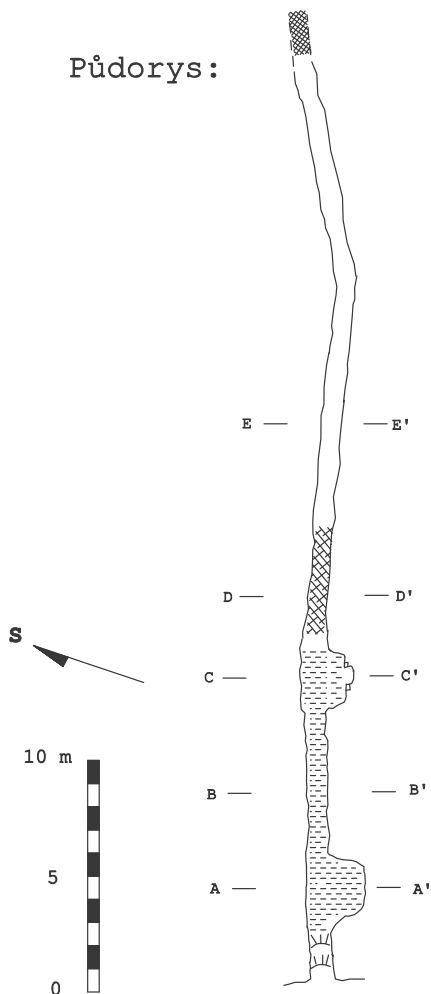
štolý svědčí o přítomnosti sulfidů v nadloží a tím i možné přítomnosti polymetalického zrudnění.

Štola Ludvíka se nachází na s. okraji CHKO Žďárské vrchy, v katastru obce Telecí u Poličky. Ústí štolý je částečně zasuté nadložními svahovými hlínami

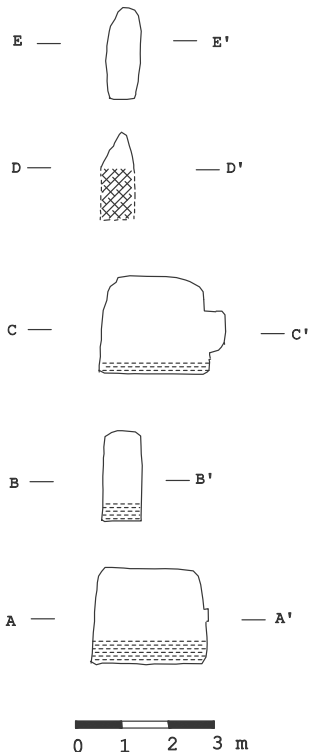

Štola "Ludvíka"

Půdorys:

Profily:

Legenda:

- ohraničení dutiny stěnou
- zakládka
- částečně zaplavená počva
- zával

Měřil: Sobotka, Veselý, Pešek - geologický kompas, pásmo
7.5.2011

Kreslil: Sobotka
5/2011

Česká speleologická společnost
ZO 6-18 Jihlava

a tvoří nízskou plazivku s úklonem asi 45°. Hned za vstupem je na pravé straně vyrobána komora, další komora je vyrobána asi po dalších 6 m. Celý tento úsek je zaplavený vodou o max. hloubce asi 0,6 m. Za druhou komorou je pokračování štoly zaneseno základkou do výše asi 1,3 m, dále je pak štola otevřená v plném profilu. Generální směr díla je přibližně sv., azimut cca 70°. Štola je ve staničení cca 40 m ukončena závalem nebo spíše rozplavenou výplní zasypané šachty, do které s největší pravděpodobností ústila. Strop štoly je zvláště v úvodní části poměrně nestabilní a hrozí závalem.

Ve vzdálenosti 45–50 m od ústí je na povrchu obval na místě zasypané šachty. Situace štoly vzhledem k obvalu naznačuje, že se jednalo o odvodňovací (dědičnou) štolu. Vzhledem k poměrně malé kubatuře odvalu se jednalo o málo rozsáhlé důlní dílo. Těžba železné rudy u Telecího probíhala v letech 1841–1864, krátce pak 1870–1871 a poměrně chudá ruda byla dodávána do kadovských železáren. V roce 1841 se vytěžilo pouhých 460 mír rudy, v roce 1843 zde pracovali dva horníci, v roce 1864 5 horníků. Mezi roky 1945 a 1950 zde probíhal průzkum ložiska železné rudy, asi 400 m jv. od štoly byla v těchto letech ražena šachta, dnes již aplanovaná. V této době byl důl Ludvíka pravděpodobně znovu vyzmáhán a ve štole vyraženy dvě zmíněné komory, které sloužily jako příruční skladiště trhavin a rozbušek. V první komoře je na pravé stěně zabetonována menší ocelová schránka pravděpodobně k uložení rozbušek. V druhé komoře je v pravé stěně vylámána větší schránka opatřená betonovou zárubní, pro uložení trhaviny, dle velikosti prostory uložené množství nepřesahovalo řádově desítky kg.

Štola Ludvíka je registrované zimoviště netopyřů s výskytem zvláště vrápence velkého.

Literatura:

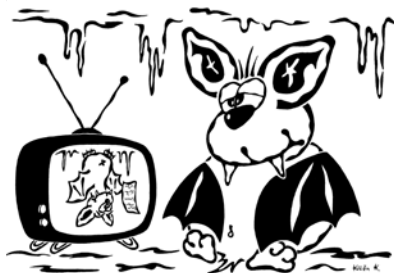
Kreps M. (1970): Železářství na Žďársku 1350–1886. – 1–211. Brno.

Černý J., Lopaur M. (2013): O železárenství

na Novoměstsku. – Vlastivědné střípky novoměstské, č. 4: 1–109, obr. příl. Nové Město.

Summary: Two historical adits in the Landscape Protected Area of Žďárské vrchy Hills

The article deals with two galleries representing the last accessible remains of the abundant mining activities in the Landscape Protected Area of Žďárské vrchy Hills in the Czech-Moravian Highland: the **Milovská adit** is the single 58 m long underground adit from 19th century excavated for survey on polymetallic ores, and the **Ludovica adit** is abandoned small iron ore mine from 19th century, reopened in 1950's. Partially flooded adit is accessible in the length of 40 m and terminates by collapse.

Krátké a jiné zprávy

Vyšla kniha Geologija Krasa

Michal Cimbál Hejna (ZO 1-02 Tetín)

Na světě najdeme mnoho krasů, ale pouze jeden je možné nazývat Krasem s velkým K. Leží v jz. části Slovinska a dal jméno mnoha podobným vápencovým územím.

Všechny, kteří do Krasu jezdí pravidelně či se do něj chystají poprvé, určitě potěší kniha *Geologija Krasa*, jejímiž autory jsou Bogdan Jurkovšek, Blanka Cvetko Tešovič, Tea Kolar-Jurkovšek. Knihu vydala slovinská Geologická služba v roce 2013. Velkoformátová kniha na křídovém papíru spojuje rešerše starých prací s výsledky nových geologických průzkumů, prováděných v Krasu v posledních 20 letech.

V úvodních kapitolách se čtenář seznámí s geografickým zařazením Krasu, historií jeho průzkumu, s globálními událostmi ve vývoji Země během druhohor a paleogénu a s významem těchto událostí pro vývoj Krasu.

Hlavní část knihy pak tvoří podrobný popis jednotlivých souvrství, doplněný o 38 obrázků v textu, obsahujících hlavně fotografie významných odkryvů a různé typy map a stratigrafických schémat.

Samostatnou přílohu tvoří 48 dvojstran barevných fotografií, na kterých najdeme odkryvy, fosilie, makrofotografie a další charakteristické znaky jednotlivých souvrství. Obrovskou výhodou pro čtenáře neovládajícího slovinštinu je, že text je na stránce strukturován do dvou sloupců, přičemž v levém sloupci najdeme slovinský text a v pravé části jeho anglický překlad.

Knihou tak má pouze dva nedostatky typické pro většinu slovinských knih. Tou první je relativně špatná dostupnost, knihu lze bez problémů zakoupit pouze v Geologické službě (Geološki zavod) v Ljublani. Tou druhou je cena, která dosahuje 33 eur.

Czech Speleo Photo 2015

Vážení přátelé,

o místě a termínu konání letošní fotografické soutěže Czech Speleo Photo se až do těchto dnů vedly debaty. Nyní je rozhodnuto a setkání jeskyňářů se uskuteční ve dnech **2.–4. 10. 2015 v Českém krase v Solvayových lomech.**

Protože areál skanzenu je v přírodě a nedisponuje vhodnými budovami pro prezentaci výstavních fotografií, jsme nuceni improvizovat. Nejprve se jako nejschůdnější cesta nabízela možnost soutěžní snímky vystavovat v dostatečně velkém a stabilním stanu. Nyní jsme se dohodli na možnosti vystavovat Vaše fotografie v bývalém drtiči, což je zděná budova s prosklenou střechou. Budeme dělat, co je v našich silách, aby se Vám prezentace co nejvíce líbila.

Zároveň bude skanzen po dobu setkání přístupný návštěvníkům muzea a je tu reálná šance, že Vaše snímky uvidí daleko více lidí, než jak bylo doposud běžné.

Doufám, že naše řešení pochopíte a případně upravíte adjustaci svých soutěžních snímků do těchto prostor.

Za Czech Speleo Photo
Ivo Fišer

Vyhlášení tématu kategorie C

V souvislosti s vyjasněním situace kolem pořádání letošního ročníku setkání jeskyňářů vyhláшуji téma kategorie C pro ročník 2015: **Přízraky a duchové v podzemí.**

Věřím, že se s tímto tématem dobře poperete a využijete všech kreativních možností, které nabízí.

Přeji příjemnou fotografickou tvorbu.
Ivo Fišer

Pořádá ZO ČSS 1–06 Speleologický klub Praha

Nosič potápěčských lahví

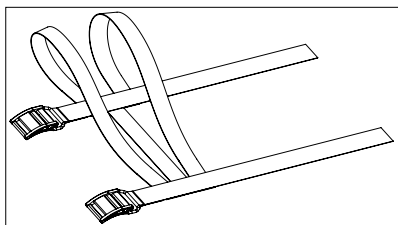
Petr Kadlec, Aleš Procházka

Při potápěčském průzkumu jeskyní na Slovensku, zejména jeskyně Žugó a Silické ladnice, kde je transport zvláště obtížný, bylo nutné řešit pohodlný a bezpečný transport potápěčských lahví o různých velikostech. Klasický transport ve speleovaku se neosvědčil z důvodu nebezpečí poškození ventilu lahve a vypadnutí lahve. Životnost dna speleovaku byla velmi krátká a dno bylo neustále prosekáváno lahví o skálu.

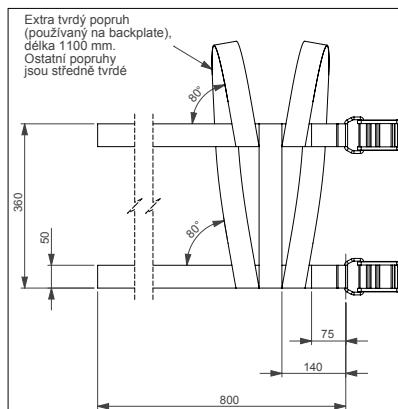
Pokud se lahev vloží do plastové červené vrapované chráničky, dobře známé z různých výkopů, kde jí protahují kabely, tak se sice vyřeší ochrana lahve a ventilu, nic méně stále zůstává problém s poškozováním speleovaku. Dále pak pro každý typ lahve musí být chránička odpovídající velikosti a batoh je objemný a na zádech divně plandá.

V současné době se nám pro transport lahve nejvíce osvědčil transport lahve jednou omotané karimatkou a zabalené do autoplachty o velikosti cca $1,3 \times 1,3$ m. Než se lahev zabalí do autoplachty (billboardu), tak se na ventil nasune červená chránička o délce cca 20 cm a o menším průměru než má lahev. Takto připravená lahev se zaroluje do autoplachty buď rovnoběžně s jednou stranou autoplachty nebo se lahev zaroluje rovnoběžně s úhlopříčkou plachty. Přesahující konce plachty se přehnou přes lahev tak, aby oba konce přesahovaly alespoň do poloviny lahve. Nakonec se celý zámotek stáhne do speciálně ušitých popruhů opatřených potápěčskými stahovacími přezkami na lahev.

Tento transport lahve má oproti předešlým způsobům ty výhody, že lahev výrazně nenavyšuje svůj objem, postroj je variabilní pro všechny používané veli-

Obr. 1 a 2 Postroj na transport lahve

kosti lahví a při každém zarolování se změní místo na autoplachtě, kde má lahev dno. Plachta je tak poškozována stejnoměrně. Poměrně dobře se postroj nosí jak na zádech, tak i v ruce za spojovací zádový popruh. Nakonec už zbývá jenom sehnat vola, který to k tomu sifonu donese.

Speleookénko

Přehled zpráv a zpráviček z internetových serverů

Jan Kelf Flek

ZO ČSS 1–04 Zlatý kůň

<http://zlatykun.com/>

Zkušenosti slovenských měřičů s Distem – Na slovenských stránkách je velice zajímavý a dlouhý článek (aktualizace 28. 1. 2015) o zkušenostech s mapováním jeskyní pomocí DistaX, jeho výhody a nevýhody vzešlé z praxe.

Bonzákova sluj – nový mikrosystém v Českém krasu

Zatímco aktivita v Petzoldově lomu se během loňského roku výrazně utlumila, o to víc bylo věnováno usilí prolongaci Bonzákovy sluje (aneb jak říkáme familiérně Bonzákovce).

Mezinárodní speleologická unie (UIS), jejímž členem je také ČSS, v příštím roce oslaví padesátiletí svého trvání. Oslava se uskuteční v místě vzniku této organizace, ve Slovinsku, v Postojné. Oslava proběhne na závěr 23. karsologické školy, konané od 15. do 19. 6. 2015.

ZO ČSS 1–05 Geospeleos

<http://www.geospeleos.com/Pages/News.htm>

Kapitola Studniční jeskyně doplněna o nové mapy, obrázky, inovován text a článek *Nové speleologické objevy ve Studniční jeskyni u Bubovic* z r. 2011.

Doplňen informační přehled publikovaných prací na téma Evidence jeskyní Českého krasu.

Sčítání netopýrů – stavy na přelomu ledna a února 2015 (Arnoldka, Čeřinka, Stará Aragonitová, Amerika II, Průtahová štola v Solvayových lomech, Jeskyně sv. Ivana v klášteře ve Svatém Janu pod Skalou – vše doplněno novými grafy.

Doplňen zajímavý článek z hlubin zapomnění: J. Kopš: Několik poznámek k dějinám jeskyní Českého krasu z roku 1963.

V lomu Čeřinka se pod odvalem ocitla jeskyně Zlá krev (24-054); již předtím zmizela v nenávratnu Gabriela (24-030), budiž jim hlína lehká, ámen.

Změn a doplňků se dočkaly Soupisy jeskyní krasových skupin 21 & 22 & 24 & 27 a to nejen věcných, ale i češtinářských.

Český kras má novou evidovanou jeskyni: Vývěr nad klášterem (21-077).

Díky Evženovi je nyní možné si virtuálně prohlédnout část Arnoldky – čili čas jeskyňařiny u kompu je tady.

Zajímavý článek o hydrotermálním kalcitu v Solvayových lomech kousek od Prorokovy propásky (21-057): odkaz ČGS.

ZO ČSS 1–06 Speleologický klub Praha

<http://speleo.kuk.cz/index.php>

Zemřel Tonda Zelenka. S jeho svéráznou osobností se setkaly celé generace lidí, kteří se zajímají o jeskyně v Česku, ale i na Slovensku. Tonda byl na slovo vzatý guru jednodanové techniky u nás, pionýr této techniky.

Nejen pracovní aktivity na začátku roku – Zimní spánek či jarní únava u nás moc neplatí. Krátce před koncem roku došlo k objevu malé jeskyňky přímo proti naší základně na Chlumu. Jelikož na našem hlavním pracovišti na Vlčí vyhlídce stále ještě spinkají netopýři, tak jsme se hned po Novém roce rozhodli pustit do prvního sondování. V současnosti má nový speleologický objekt cca 5 m délky a zdá se, že bude pokračovat především někam dolů, snad do neznáma.

Cesta ke kameni, pořad ČT

Výstava fotografií s podzemní tematikou

Vyšla nová publikace, vhodný dárek nejen pro jeskyňáře – Práce a záchrana ve výškách a nad volnou hloubkou

Můj kamarád netopýr, výstava

Krasové jevy, přednáška na ČSOP Michelská 5, Praha

Pražský Barrandien včera a dnes

Potápění na Velké Americe 2014

Proběhl závod Sambar STEEL 2014

ZO ČSS 1–10 Speleoquanaut

<http://www.speleoquanaut.cz/stranka-aktuality-1>

V lomu Mexiko v Českém krasu se v sobotu 11. 4. 2015 konala vzpomínková akce na Martina Honeše Mahonyho, který před rokem zahynul při havárii.

Součástí akce bylo odhalení pamětní desky na pietním místě v lomu.

Operace Xibalba 24. 1.–6. 2. 2015 – Loni nově objevené cenoty slovenskou částí expedice přinesly ovoce v podobě objeveného podzemního systému složeného z několika cenotů (Nauatilostotl, TU a Paachil Nah). V každém z cenotů byla natažena šňůra (1 458 m) a letos se ji podařilo roztahat o úctyhodných 4 068 m. Celkem má systém 5 526 m. Během letošní expedice složené ze slovenské, moravské a české sekce byly objeveny a zmapovány i další dva cenoty.

Zugo a Silická v lednu 2015 – Druhý lednový víkend jsme se rozhodli strávit pro změnu na Slovensku. Plány byly jasné – zkusit projít druhý sifon v Zugu a podívat se pod zatím neslezený vodopád v Silické řádnicí.

17.17 opět na hraně a akce ve vývěru Skalistý potok – Dvě autentická svědectví pohledem jeskynních potápěčů vypovídají o zpropadeném sifonu 17.17 a o akci na Skalistém potoce poslední listopadový víkend.

Boka, Boka – jak nezachránit Náčelníka

Mládežníci v Barrandově jeskyni – V sobotu 25. 10. 2014 proběhla další ze série oblíbených akcí zaměřených na trénink SRT a na práci s mládeží. Přátelé s ratolestmi se sešli v překvapivém počtu i věkovém rozptylu (40 let).

ZO ČSS 4–01 Liberec

<http://www.speleolbc.cz>

Prolongace – Hliněná – po jedenácti měsících jsme se vrátili na jednu z našich oblíbených zimních lokalit.

Proběhlo geodetické zaměření plata lomu a hlavního polygonu jeskyně Západní. Jedná se o první krok k plánovanému vrtání 100 mm vrtů do „Blátivky“ pro umožnění hydrotěžby.

Pracovní akce na jeskyni Mramorová po víc než jednom a půl roce, kdy jsme se místo ní věnovali blízké Hliněné j., ale především nově objevenému Hubeřově ponoru v Kryštofově Údolí.

Rosia Montana a Makedonie 2014 – Rumunsko, Makedonie.

Pracovní akce na jeskyni Hanychovská.

ZO ČSS 5–01 Bozkov

<http://www.speleobozkov.cz/>

Dvacátý šestý jeskyňářský ples se konal v sobotu 14. 3. 2015 v bozkovské sokolovně.

48. Sympozjum speleologiczne Kletno ve dnech 16.–19. 10. 2014 zorganizovali polští kolegové. Tentokrát se sešlo více než sto účastníků v Kletně – na polské straně Králického Sněžníku.

ZO ČSS 6–01 Býčí skála

<http://www.byciskala.cz>

Význam starých podpisů na stěnách Býčí skály – Na konci roku 2014 se podařilo ucelenou formou publikovat doposud zcela opomenuté téma – podpisy návštěvníků jeskyně Býčí skály.

Lichtensteinský areál mezi Vranovem a Křtinami.

Na podzim roku 2014 vyšla obsáhlá monografie o Adamovu. Vznikla k 50. výročí povýšení Adamova na město. Jejím vydavatelem bylo město Adamov.

Editorem se stal PhDr. Jaroslav Budiš. Výpravná knížka čtenáři nabízí velmi bohatý a cenný pramenný fond.

ZO 6–14 Suchý žleb

<http://www.suchy-zleb.cz/cs/>

Závrt č. 1 – Velmi silná účast, dělíme se na dva týmy. Jeden pokouší štěstí za vyčerpaným sifonem v závrtu č. 3 a druhý bádá na závrtu č. 1. Na závrtu č. 1 je postupně zasypána další skruž, v pořadí již číslo 6. Na samotném dně jsou určité náznaky rychlých a nebo rychlejších objevů.

Klubová akce na Svážně – Pořád si lámeme hlavu, kdeže tento 800 m dlouhý systém vlastně pouští dále. Bylo učiněno spousty pokusů, ve všech, i odlehých částech, ale pořád se brání a brání.

Postup na závrtu č. 3

Ukázalo se že zával je tvořen jen několika kameny, mezi kterými bylo vidět do prostory s ozvěnou. Po asi hodině práce se podařilo proniknout dále. Hned za průlezem z jezírka do jeskyně přichází komín, více než 10 m vysoký, na jehož konec nebylo možné dohlédnout pro zatáčející se stěny. Za ním se dá slézt stupeň hluboký asi 5 m. Pokračování tvoří vysoká a asi 10–15 m dlouhá puklina připomínající charakterem jeskyni Svážnou studnu. Voda odtéká bokem a zdá se, že pokračování bude možné. Každopádně zde člověk udělá několik normálních kroků, což je po tom všem plazení docela úleva.

ZO ČSS 6–11 Královopolská

<http://www.ochozska-jeskyne.euweb.cz/>

Objev v chodbě Zkamenělé řeky – 7. února 2015 a v následných týdnech se podařilo v Ochozské jeskyni po mnoha desetiletích objevit novou hydrologicky zajímavou chodbu v prozatímní prozkoumané délce 25 m. Chodba „Užovka“ představuje vodní kanál o průměrném příčném profilu 0,6 × 0,5 m vyhloubený podél skalní stěny a stropu v sedimentární výplni pravděpodobně nejstarší chodby systému Ochozské jeskyně, v chodbě „Zkamenělé řeky“, kterou směrově kříží. Chodba zatím končí v dómku, nazvaném podle hřebenu, který jej rozděluje „Hradební“. Dómek má rozměr 4 × 5 m s výškou 6 m, je vytvořený na geologické puklině, jeho dva rohy jsou zdobeny krápníky.

ZO ČSS 6–19 Plánivy

<http://www.planivy.>

Zimní expedice Slovinsko 2015 proběhla na přelomu ledna a února. Expedice byla záměrně naplánována na toto období, aby se nám pokud možno podařilo zastihnout nízké teploty pro průzkum s termokamerou. Druhým cílem našeho zájmu se stalo kopání ve 100 m hluboké propasti Podjunška jama, kde se nám podařilo udělat důležitý dílčí objev.

Konec léta ve Slovinsku – V posledním víkendu léta 2014 se konečně podařilo uskutečnit odloženou expedici do Kačny a jejího okolí. Cílů expedice bylo víc. V pátek to byla podpora maďarského 5členného družstva, které šlo do Kačny jamy pořizovat 3D foto dokumentaci. Také jsme vystrojili Podjunšku jamu (stylem na prasáka:-), kdy se po mírném odklonění od vstupní nebezpečné svislice jelo dolů po cca 70m svislém laně. Krásný zážitek dolů, trochu maso nahoru.

ZO ČSS 6–20 Moravský kras

<http://zo620mk.webnode.cz/>

Zprávy o jednotlivých dílčích postupech v Matalově Vymodlené.

Poprvé se prozkoumal portál, který Libor a Jirka Kunc našli při kontrole střechy na základně. Jedná se o puklinu, asi 10 m dlouhou, která se sbíhá dolů. Po překonání vstupní úžiny se lze v jeskyni postavit. Zřejmě souvisí s Michálkou. Na konci jeskyně je zřejmé, že se zde zkoušel někdo prokopat dál, ale zastavily jej zužující se stěny.

Ve Slunovratové chodbě se povedlo proniknout do nové malé prostory, která se nachází za závalem ve Slunovratném dómu jižním směrem. Dostali se tak do dómku o délce 4 m, šířce 1,5 m a výšce 3 m. Dno je tvořeno kamenným svahem. Celkový postup na tomto pracovišti je 11 m.

ZO ČSS 6–22 Devon

<http://6-22.speleo.cz/forum3/index.php>

Irainova – bylo pokračováno v sondáži. Pravděpodobně jsme objevili další dílčí odtok (tlakový kanál).

Okrouhlík – sonda – Horizontální chodba na čelbě mění profil, tentokrát se výrazně rozšiřuje do stran. Uprostřed profilu se objevuje silnější skalní žebro dělicí profil na dvě části. Levá je zaplněná červeným jílem, promíseným odloučenými, korodovanými kameny, strop mírně stoupá k puklině vlevo. Pravá část má charakter úzkého meandru (šířka trochu přes 30 cm) s klesajícím dnem se zahluobeným korýtkem, je vyplněná hnědou hlínou, u stropu kypřejší. Ke konci už je problém vleže kutat.

Amatérská jeskyně – šachta Břoušek – přestrojení lan v komínu.

ZO ČSS 6–25 Pustý žleb

<http://pustyzleb.cz/>

Nový Sloupský koridor – 10. sifon má hloubku 44 metrů! Několik let po objevech výrazného pokračování v tehdy ještě Šošůvské odbočce (2008), dnes Šošůvský koridor, jsme konečně mohli realizovat průzkum 10. sifonu potápěčem.

Expedice Černá Hora 2014 – mezinárodní!

Někdy začátkem letošního roku nás navštívili kamarádi z Wroclawi. Zaujalo nás jejich nadšení pro jeskyňářství a zapojit se do jakékoliv činnosti s tímto související. Později nás napadlo nabídnout jim, zda by nechtěli s námi poznávat nejdelší jeskyni Černé Hory, kde jsou jistě tušené i netušené potenciály.

ZO ČSS 7–01 ORCUS Bohumín

<http://www.orcus-speleo.cz/speleologie/>

V Black Hillu – zimní kontrola a znovuotevření prvního patra v Černém dole.
Zpět do největšího zimoviště v Oderských vrších.

ZO ČSS 7–02 Hranický kras

Dne 12. 10. 2014 naměřil Krzysztof Starnawski opět pomocí sondy novou maximální hloubku zatopené části Hranické propasti – 384 m. Tento údaj znamená posunutí stávajícího maxima o –11 metrů a k dosažení titulu Nejhlubší zatopená jeskyně světa zbývá opravdu jen velmi málo.

ZO ČSS 6–26 Speleohistorický klub Brno

<http://www.shkb.cz/>

Zprávy z pracovních akcí v ZUBu
Pondělní miniakce v Jižní propasti
Sonda ve Zkamenělé řece podruhé
Minireport ze Skalky
200 kýblů ve Zkamenělé řece
Kurdějov
Slovensko – Demänovská dolina.
Chobotem po čtyřech
Cínový důl Jeroným
Kde voda sílu neměla, musí máknout lidé
Miniakce na Ponoru
Mussoliniho metro aneb oblíbená pěstírna a jiné podzemí ryze historické

Trocha historie

Jak jsme cestovali – komentář

David Havlíček

(předseda komise pro zahraniční styky ČSS v letech 1981–1990, předseda ČSS v letech 1990–1992)

S velkým zájmem jsem si přečetl článek Hugo Havla „Jak jsme cestovali...“, ve kterém mne nepřímou vyběhl k napsání následujícího komentáře.

V té době jsem byl předsedou komise pro zahraniční styky České speleologické společnosti a stejně jako naprostá většina mých vrstevníků – zejména těch, kteří dělali jeskyně – jsem, podobně jak to popisuje Hugo, toužil po poznávání cizích krajů a po cestování. Také mně se podařilo dostat se v roce 1979 „na západ“ na devizový příslib, tehdy do Francie a do Anglie, kde jsem měl jak známé jeskyňáře tak příbuzné. Komisi pro zahraniční styky jsem „převzal“ po Josefovi Slačikovi s odhodláním umožnit „bezdevizové“ cesty co nejširšímu počtu jeskyňářů nejprve do západní Evropy a později i do vzdálených zemí celého světa. Věděl jsem, že když se mi to podaří, budu moci jezdit taky. A to pro mne byla ta největší odměna – s jinou jsem ani nepočítal.

Ferry Skřivánek, tehdejší místopředseda ČSS a náměstek ředitele Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody, ve kterém tehdy ČSS sídlila, mi vysvětlil, jak je vlastně Společnost zařazena v hierarchii orgánů Ministerstva kultury a s kým mám tedy o „bezdevizových cestách“ vlastně jednat. Jeskyně tehdy patřily pod výše uvedený ústav, který spadl do kompetence tzv. 6. odboru MK ČR, který zastřešoval i celou ochranu přírody – Ministerstvo životního prostředí tehdy neexistovalo. Jak už částečně Hugo vysvětlil, cestovat „na západ“ se tehdy dalo buď na devizový příslib (pravděpodobnost jeho získání tak 1× za život), s některou cestovní kanceláří, která k tomu měla oprávnění (tehdy byly takové asi tři), na pozvání nejbližších příbuzných nebo

služebně. Služební cesty se pak dělily na ty, které byly finančně kryty vysílající organizací – tak za Společnost mohl cestovat v podstatě jen tehdejší předseda Vladimír Panoš, který zároveň zastával jednu z nejvyšších funkcí v Mezinárodní speleologické unii, nevládní organizaci UNESCO, a na tzv. cesty bezdevizové, které byly oficiálně finančně kryty zahraničními partnerskými organizacemi. Administrativně pak spadala realizace služebních cest (tedy vystavení výjezdních doložek, celního a devizového prohlášení, zajištění víz) do kompetence zahraničního odboru MK ČR. Ke schválení takové bezdevizové cesty tedy bylo třeba jednak souhlasu „mateřského“ 6. odboru a dále pak všech zúčastněných na zahraničním odboru. Cesta tak musela být zařazena do ročního plánu zahraničních cest (to je ten květnový termín, o kterém píše Hugo), pak do čtvrtletních plánů a poté schválena „Vládní komisí pro regulaci zahraničních styků“, což se projevilo získáním kouzelného jednacního čísla, pod kterým byla daná cesta vládní komisí schválena. Aby se vládní komise návrhem zabývala, musel být opatřen podpisem náměstka ministra kultury ČR. Musím přiznat, že o schvalování našich cest na 6. odboru se zasloužil bezesporu Ferry Skřivánek, který se dobře znal s jeho ředitelem a až na pár výjimečných případů nebyl se souhlasem 6. odboru problém. Svůj přínos pak vidím především ve vyšlapání cestiček na zahraničním odboru, kde musel návrh procházet nejprve přes referentku zodpovědnou za návrhy z příslušného odboru, dále pak přes referentku pro příslušnou destinaci (různé skupiny zemí spadaly pod různé referentky) až k podpisu náměstka ministra, pak ke zmíněné vládní komisi a nakonec zpět na ministerstvo, kde jej převzalo pasové oddělení, které nakonec vystavilo výjezdní doložky, dodalo orazítované celní a devizové prohlášení a také zajistilo vydání víz. Na každou cestu pak mohla být vydána vratná devizová záloha, směla být použita jen v případě „nouze“ a po návratu musela být v plné výši vrácena. Dlužno říci, že MK ČR přitom uhradilo všechny administrativní poplatky včetně víz.

Nebylo mi tenkrát ani třicet a vypadal jsem celkem slušně. A tak jsem začal docházet na MK ČR, tu s květinou, čokoládou nebo malou bonboniérkou a postupně se seznámil s příslušnými referentkami a hodnostáři zahraničního odboru včetně pasového oddělení. V průběhu 80. let jsem osobně jednal prakticky se všemi z MK, bez nichž nebylo možné výjezdy jeskyňářů realizovat. Kromě již zmíněných referentek jsem se tak setkával s ředitelkou zahraničního odboru, prvním i druhým náměstkem ministra a jednou i s tehdejším ministrem kultury ČR Milanem Klusákem. Úmyslně nebudu nikoho dalšího jmenovat. Z vlastní zkušenosti však přirozeně velmi dobře vím, kdo nám fandil a kdo házel klacky pod nohy, kdo byl lidsky slušný člověk a kdo prevít, kdo měl skutečnou moc, kdo vlastní názor, který se nebál prosadit, kdo byl pohůnek a zbabělec. V tehdejší zvrácené době nesli i ti, kteří o našich cestách rozhodovali svým způsobem také svoji kůži na trh. Jakýkoliv „náš průšvih“ se pak mohl odrazit i na jejich kariéře.

Zrůdnost tehdejšího uvažování nejmenované ministerské úřednice si dovolím demonstrovat následujícím příběhem:

Po návratu z expedice Pierre St. Martin v roce 1985, při které tragicky zahynul Jirka Kubálek, jsem se vypravil na MK vrátit jeho cestovní pas, výjezdní doložku a celní a devizové prohlášení. I když se tehdy nehodou zabýval československý konzulát v Paříži (mimochodem zcela profesionálně, citlivě a vstřícně), který také zajistil převoz ostatků, ministerská úřednice o ničem nevěděla a vypoučila na mě oči. Když jí došlo, že to myslím vážně (informoval jsem jí o těsné spolupráci s konzulátem v Paříži), vyřkla pro dnešní mladou generaci zcela nepochopitelnou větu: „Víte, něco Vám řeknu: buďte rádi, že to takhle dopadlo, víte, co by to bylo za průšvih, kdyby emigroval?“ Myslím, že to přesně vystihuje myšlení protagonistů reálného socialismu. Kdykoliv vidím v televizi vystoupení představitelů Strany, která nám tehdy vládla a dnes (se stejným názvem a programem) veřejně dál hlásá svoji (stále stejnou) ideologii, vzpomenu si na tenhle příběh a zvedne se mi žaludek...

Jak už jsem ale napsal před chvílí, mezi ministerskými úředníky bylo nemalé procento inteligentních a svým způsobem slušných lidí, kteří zastávali relativně vysoké funkce se značnou pravomocí. Vážil jsem si zejména těch, kteří dokázali člověka vyslechnout, vytvořit si vlastní názor a pak tento názor prosadit, i když to zrovna neodpovídalo obvyklým schématům. Za nimi však stála spousta „pohůnků“, kteří neměli velkou rozhodovací pravomoc, a když ji náhodou dostali (třeba tak, že někoho zastupovali), ze strachu nikdy nic nerozhodli, případně to celé pro jistotu „zazdili“. Zažil jsem na ministerstvu i rok 1989 a bohužel musím konstatovat, že ti „první“ byli záhy po Listopadu „odejiti“, neboť zastávali vysoké funkce za starého režimu, a ti „druzí“ – pohůnci, zbabělci a nohsledi se většinou přelili do nově vznikajícího Ministerstva životního prostředí, neboť za starého režimu žádné významné funkce nezastávali. Jenže oni je nezastávali ne proto, že by nesympatizovali s bývalým režimem, ale prostě proto, že byli neschopní, hloupí a zbabělí.

Pokud jsem v předcházejícím odstavci hodnotil ministerské úředníky, zbývá ještě také zhodnotit členskou základnu ČSS. A tady se tehdy podařilo něco neuvěřitelného. Z celkové téměř osmistovky „člověkovýjezdů“ nikdo neemigroval, nikoho nechytily s konzervou dolarů na hranicích nebo s balíkem zakázaných knížek, časopisů nebo desek Karla Kryla při cestě zpátky. Jak je ostatně zřejmé z Hugova článku, tyhle věci se (kromě emigrace) určitě děly, každý si však zcela zřetelně uvědomoval, že to nesmí sobě ani těm ostatním podělat a dělal to dobře... A tak chci Vám všem, kteří tehdy cestovali „na bílou kartu“ (jak tomu říká Hugo), moc poděkovat.

Z podsvětí Moravského krasu

Hugo Havel (ZO 6–21 Myotis)

Níže uvedený poutavý text o objevování jeskyně Balcarovy asi není příliš známý, protože byl uveřejněn v Rolnickém kalendáři z roku 1928, str. 38–41. Fotokopii mně poslal Vl. Pípal – Ferry, není příliš kvalitní, takže ji nešlo oskenovat. Udělal jsem doslovný opis, okraje byly hůře čitelné a v pasáži o Stojanově kapli jsem vytečkoval nečitelná písmena. Zajímavý je konec článku, kde si autor postěžoval na poměry té doby. Myslím si, že dnešním seniorům se po přečtení tohoto závěru vybaví podobná situace ze 70. let 20. století – dění kolem Amatěrky. Jak je vidno, historie se občas opakovatí může.

Tento příspěvek je věnován 90. výročí objevu jeskyně Balcarovy.

V neděli velikonoční r. 1926 odevzdal jsem veřejnosti ostrovské jeskyně, hned v 1924 objevené, jež má ve své správě akc. Společnost Moravského Krasu. Jeskyně jsou pohodlně zpřístupněny a elektrickým světlem opatřeny. Nachází se u samé obce a vchod do nich – známá kůlna v Balcarově skále – spojen je se silnicí pěkně upraveným chodníkem

V kůlně Balcarovy skály bádá již v r. 1869 známý dr. Wankel, který zjistil, že Balcarova skála byla sídlištěm člověka paleolitického. Nalezl při kopání náplavy v jeskyni ohniště a nástroj z přřířezané kosti. Jiný známý badatel dr. Kříž dal vykopati v Balcarově jeskyni dvě šachty, ale na objevy nepřišel. Před 26 roky probádal vědecky celou Balcarovu jeskyni ředitel p. Knies, který o svých výzkumech vydal spis „Pravěké nálezy jeskynní Balcarovy skály u Ostrova na vysočině Dražanské“. V jeskyni objevil 6 ohnišť a popelišť a mnoho nástrojů kostěných, jako zlomky kopí a hroty, ornamentované úlomky, brousek z břidlice, 280 kamenných nástrojů, jako vrtáčky, nožíčky apod. Mimo to našel v jeskyni veliké množství kostí ze zvířat diluviálních jako bobra, soba, medvěda, nosorožce, koně aj. Badatelé z poslední doby, jako prof. Dr. Absolon aj. Balcarovu jeskyni jen proměřili a stručně popsali.

V této – jak místní obyvatelstvo říká – kůlně začali pracovat dobrovolní dělníci Franta a Jan Nejezchlebovi a poslíček Petlach z Ostrova. Prokopali se štolou směrem na východ, až ke skalní stěně. Vykopávali travertinové úlomce, krápníky, kosti. Radíval jsem jim, aby kopali do vrchu, ale nedbali, kopali dolů, v širokém komíně, ale pak práce zanechali.

Měl jsem tušení, že prostory musí být ve vrchu. V tomto přesvědčení mne utvrzovaly dvě okolnosti. Po 20 roků chodíval jsem na povrch Balcarovy skály – v době zimní – sledovat malou dolinku, kde za sněhu i mrazu bývaly mokré kameny. Sníh tam býval roztátý.

Zvláštní to zjev! Tepló z vnitřních prostor proráželo tímto místem na povrch a rozpouštělo sníh! A druhý zvláštní zjev – naplavené krápníky v průkopu šachty. Ty musela voda strhnouti s vrchu dolů.

Pustil jsem se do práce na jaře v r. 1923 s několika dělníky – bez prostředků. Vymohl jsem dělníkům podporu v nezaměstnanosti a ostatní mzdu doplácel z diet a různých příjmů, které jsem opatroval.

Dělníci pracovali pod mým vedením na několika místech. Na západní straně Balcarky objevena v červnu r. 1923 malá, ale krásná jeskyňka Popeluška. Pracováno hned na jejím zpřístupnění. Pod touto jeskyní jsou zaplavené a zabořené jeskyně. Mezi balvany a hlínou našli jsme rozbité kosti předpotopných zvířat.

Pracováno ve Vintocích, kde jsme pronikli 80 m hluboko do divokých roklí, dále pode dvorem a ve dvou závrttech. Všude jsou velké naděje na další objevy.

Balcarka mne nejvíce ze všech míst vábila. Dvakrát mně dělníci odešli z prokopaných slují u povrchu. Napadlo mě sledovati za mrazu tyto průkopy. A hle, v levém průkopu jinovatka na stropě. Neklamné znamení pravé cesty. Po třetí museli dělníci chopiti se práce v těchto místech a za dva dny už jsme byli v chodbě, vedoucí k prostorám. Dne 22. února 1924 sestupovali jsme již do nových prostor. Byli jsme na balkoně – nynější Stojanovy kaple – v jednom jejím výklenku. Druhého dne dělník Jedlička slezl na dno jeskyně a já šel do průkopu z kůlny, a hle: hned jsem slyšel dělníka nad sebou šramotit. Ve dvou dnech byl prokopán přístup do jeskyně z kůlny. Už 27. února 1924 pronikli jsme dalšími chodbami do jeskyně pí. Masarykové.

Dne 12. března 1924 pronikli jsme do jeskyně Wilsonovy a Dómu zkázy. Dne 22. dubna 1924 pak pronikli jsme do dómu Fochova a jeskyně Mooseweldovy (Belgické).

Stojanova kaple vyniká zvláštní klenbou a balkony, krápníky zdobenými. Na pravé straně jest útvar podobný kazatelně. Na obloukovité klenbě spodní visí mnoho „křiváčků“ a brček. Za Stojanovou kaplí jest menší kaplička s různými křiváky a parůžky. Ve vrchu otvírá se široký komín s bílým stropem a černými krápníky. Jeskyně paní Masarykové jest barevná a převelmi krápníkovými útvary bohatá. Kam oko spočine, všude vidí různé barvité útvary. Polský redaktor Opechowski z Varšavy popisuje tuto jeskyni v Dzieniku Byd...ským takto: „Ta jeskyně přeplněna jest opravdovým lesem stalaktitů všech tvarů a nejrozmanitějších barev. Stalaktity v této jeskyni jsou tenké a dlouhé, že jen dotykem neúmyslným by spadly. Elektrické osvětlení jeskyně pí. Masarykové učinilo pohádkou. Boky i strop jsou zrovna posety tisíci krápníky, z nichž převládají brčky.“ Tyto jsou travertinové, „porculánové“ a sklenné (průhledné). Různé útvary záclonovité žlutě zbarvené – jsou bíle lemovány. Jeskyně Wilsonova je zjev snad jedinečný. Polský red. Opechowski o ní píše: „Je to jeskyně s krkolonnou horní galerií, která při magnesiovém světle visí jako čarovná katedra krásně zdobená.“ Je to nádherné panorama, jejíž boky tvoří známé varhanovité

útvary. Klenba se šíří na všechny strany. Stěny jeskyně jsou žluté – klenba však jest bílá – ale krápníky žluté. Na každém se třpytí kapička vody. Po boku jeskyně jest vysoká panorama s bohatými, barevnými ozdobami. Je to velkolepý obraz, od něhož se stěží vaše oko odtrhuje. Dóm zkázy je zničená předpotopní jeskyně. Jeskyně pí. Masarykové a jeskyně Wilsonova jsou předpotopní jeskyně zachované. Polský red. Opechowski o ní píše: „Ta jeskyně je doopravdy divoká a přitom nejpěknější. Když magnesiové světlo jasně se rozbleskne, tu zdá se, že strop se sesypal. Ó, jak překrásně se vyjímá jeskyně při planoucí pochodni. Ticho a chladno. Cítíš, jakoby ledověl dech. A když patříš na ty zkamenělé kaskády, závěsy, vápenné, se stropů visící záclony, sloupy, svícny a baldachýny, z kterých kapka za kapkou vody stéká, tu nevycházíš z úžasu.“

Dóm zkázy, elektricky osvětlen, působí na návštěvníka dojmem velmi mohutným. Obrovské balvany, stmelené jeden k druhému, tvoří zajímavé skupiny. Tak jeden balvan vypadá s vrchu jako velbloudí hřbet, z předu jako otevřená tlama velryby a z boku jako kazatelna. Na jedné straně balkon, do vrchu komín a na protější straně další jeskyně. Z Dómu zkázy se jde do obloukovité chodby, která končí zavodněnou slují.

Největší dojem vyvolá dóm Fochův, na 100 m dlouhý. Dóm tento má mnoho partií obdivuhodných, z nichž „Hřebenač“ jest atrakcí jedinečnou. Je to skála v rokli, zdobená na povrchu „korunou“ a jezírkem. Krápníky jsou v dómě Fochově jako za skla. Po pravé straně jest pěkný balkon, zdobený překrásnými útvary. Ty lze zjistiti na balkoně samém. Dóm Fochův je zdoben sklenými krápníky rozličných tvarů jako jsou: mrkvičky, šípy, háčky apod. Po levém boku vidíte barevný obraz, vedle něho skupinku stalagmitů, mezi nimiž vyniká symetrický kříž, hned vedle je dutý strom a sloup – 2 m vysoký. Nad ním jsou velké komíny. Na severní straně jsou tři překrásné skupiny útvarů, podobné oltářům. V prostředním nachází se vodní nádrž s korálky. Mezi dvěma posledními skupinami jest vchod do jeskyně Mooseweldovy – Belgické – zdobené krásnými útvary.

Člen francouzské misse, Henri z Gonhier z Paříže, ve francouzské revui „Hvězda“ vzpomíná návštěvy dómu Fochova takto: „V této jeskyni, která připomíná ve všech vzpomínkách jméno Danteovo, náš hostitel vyslovil city přátelství Československa k Francii a po odpovědi M. de Montesquion požádal o zapění Marseillaisy.“

Jiný člen francouzské misse M. Chilbon píše o návštěvě dómu Fochova: „Konečně spatřujeme čestnou síň, již posl. Šamalík dal jméno Fochovo. Je to ohromný sál, jehož rozlehlost nemůže býti prosvětlena světlem magnesia, které ve tmě chvílemi zazáří. Všude, na stropě i na zemi jest mnoho útvarů. Pekelná fantazie Danteova se těší z těchto pohledů. Se všech stran stíny nás následují a když můžeme je proniknouti, je to tenkrát, když můžeme uviděti chaotické skupiny zvlášt osvětlené. Náš hlas se ztrácí v dálnu a když zpíváme Marseillaisu,

tu věříme – zcela naplnění vábnou nadějí.... Ale žádná ozvěna nám neodpovídá...“

Dóm Fochův se musí vidět – důkladně – při elektrickém osvětlení, které je tam zavedeno, při němž jeho krásy vynikají.

Prokopávám se do dómu Fochova ze své zahrady, kde mám zřejmé, zabořené chodby, směřující k dómu Fochovu. Až toho docílím, chci se pustit směry západními – k Macoše.

V zabořené jeskyni pod zahradou objevil jsem kosti z předpotopních zvířat, zvláště ze sviště. Celkem zjištěny kosti devíti druhů zvířat. Pracoval jsem sám na sebe odkázán na svůj náklad. Ale tak to v národě našem chodí... Provedl dílo sebe lepší a větší – napřed se dívají na tvůj politický štít. Je to nesmrtelnou ostudou, že na tabuli, označující jeskyně ostrovské, muselo býti odstraněno mé jméno – jako objevitele – aby prý návštěva jeskyní netrpěla.

Cožpak někdo myslí, že mé jméno od Balcarky odloučí? Do věků – ba nikdy! Jsem jejím sousedem polem i zahradou, jsem vítězem nad jejím tajemstvím a objevitelem jejího podsvětí. Až mé kosti budou na ostrovském hřbitově dávno v popel obráceny – Balcarka bude se svým podzemním světem stále obdivována a mé jméno bude se snoubit se jménem jejím.

Tisíce návštěvníků prošlo již jeskyně ostrovské. A všichni byli plně spokojeni s tím, co viděli. Od Macochy jde se pěšky 40 minut romantickým žlebem, nebo se jede 10 minut autobusem. Navštivte Ostrov a jeho podzemní krásy!

Posl. Josef Šamalík, rolník z Ostrova

Z Českého speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou v Brně

Založení spolku jako prvního toho druhu v naší republice (vedle Spolku pro udržování Zbrašovských jeskyní v Hranicích nad Bečvou, který má význam více méně lokální) bylo plánováno již za okupace r. 1942 a již tehdy bylo vysloveno přání, aby spolek, jakmile upevní svoji výstavbu a zabezpečí se i po stránce hmotné, začal vydávat odborný speleologický časopis.

Ihned po osvobození bylo započato s přípravami k založení spolku a již dne 15. 8. 1945 byly proponenty předloženy stanovy ke schválení, ke kterému došlo 6. 10. 1945, načež se první členové v počtu asi 25 dali ihned do intenzivní práce.

Nejvýznamnějším momentem pro zdárný rozvoj činnosti bylo získání několika důležitých pracovišť pro „Klub“, mezi nimi hlavně Sloupské jeskynní bludiště a celé území „Masarykova lesa“ ve střední části centrálního Moravského krasu. Ke konci roku 1945 čítal „Klub“ 39 členů.

V roce 1946 vzrostl počet členů na 115 a pracovalo se o 163 exkurzích na těchto pracovištích: v propasti U obrázku, ve Vratíkově, v údolí Křtinského potoka, na Babicku, v Býčí skále, u Štěpánovic na Tišnovsku, v údolí Říček a v Ochozské jeskyni. Toho roku konáno celkem 22 schůzí, 96 skupinových porad a 3 veřejné přednášky.

Roku 1947 uspořádán cyklus 16 odborných přednášek o Moravském krasu v Zemském muzeu v Brně, pronesených profesory našich vysokých škol a odborníky muzejními. Z pracovišť uvádíme: Vratíkov, Němčice u Sloupu, Sloupské bludiště, propast U obrázku, oba Žleby, Holštejsko s Lidomornou, Domínku a Jedle u Ostrova u Macochy, Rudické propadání, Býčí skálu (kde s úspěchem, leč velkým nebezpečím, za pomoci požárního sboru brněnského byl vyčerpán tzv. Býčí sifon a proniknuto tak do dalších pokračování), Barovou jeskyni, Drátenickou jeskyni, Výpustek u Křtin, Jestřábí skálu, Slanisko, Javorku, Vacluský výtok Křtinského potoka (za jehož uvedení v prapůvodní stav, porušený stavbou silnice a mostu, bylo „Klubu“ vysloveno uznání Stát. památkovým úřadem), Tři kotle, Jáchymku, Babicko, jeskyně na Říčkách, Ochozskou jeskyni, jeskyně u Veverské Bitýšky a m. j. Celkem konáno r. 1947 28 schůzí a 284 exkurzí. Počet členů vzrostl na 231. O činnosti (tak, jako již roku 1946) vydána tištěná zpráva (po 20 Kč).

V roce 1948 uspořádán v únoru speleologický kurz, jednak v přednáškové síni Zemského muzea, jednak v posluchárnách Vysoké školy zemědělské a Zeměpisného ústavu při Masarykově universitě v Brně, na němž přednášeli o všech disciplínách speleologie a zúčastněných vědeckých disciplín profesori těchto vysokých škol a odborníci ze Zemského muzea a jiní. Kurz byl neobyčejně vysoké vědecké a odborné výše a měl přes 70 stálých frekventantů z řad členstva a i jiných zájemců, jimž byla vydána frekvenční vysvědčení. I v tomto roce se pracuje pilně v celé řadě pracovišť, jejichž počet značně stoupl dalšími badacími povoleními různých úřadů a obcí, jakož i soukromých majitelů krasových objektů. Hlavní zájem členstva se obrací v tomto období k Býčí skále a ke Křtinským jeskyním, kde se podařilo objeviti nové krápníkové jeskyně a spodní patra, protékaná dosud neznámými toky podzemních vod. O ochranu přírodních památek krasových při badacích pracích je postaráno lokální spoluprací „Klubu“ jednak se Státním památkovým úřadem v Brně, jednak se „Svazem na výzkum a ochranu přírody i krajiny v zemi Moravskoslezské v Brně“. Výbor „Klubu“ se schází pravidelně nejméně jednou měsíčně, činné členstvo koná poradní schůze každé první a třetí úterý v měsíci v hotelu Astoria v 19 hod. večer. Toho času čítá spolek 320 členů.

Výbor, zvolený o minulé valné hromadě Speleologického klubu v Brně, rozdělil si funkce takto: předsedou p. Ant. Boček, místopředsedy pp. prof. dr. inž. Jos. Pelíšek a Jaromír Sedláček, jednatelem p. Vojtěch Tvarůžek, pokladníkem p. Leoš Okleštěk, kulturním referentem p. univ. doc. dr. Jos. Skutil, zapisovatelem p. Fr. Radiměřský, hospodářem p. Karel Rézl, archivářem p. Přem. Ryšavý.

Článek, který jste právě přečetli, publikoval výbor Speleologického klubu v prvním ročníku časopisu Československý kras na str. 51 a 52, jako stručný přehled své činnosti za první roky existence, poté již byly řádné Výroční zprávy každoročně publikovány v dalších ročnících Československého krasu v mnohem podrobnější podobě. Opisem tohoto článku a jeho uveřejněním ve Speleu jsem chtěl připomenout nastávající 70. výročí vzniku klubu a také upozornit na jednu zajímavost i praktickou věc, která se v dnešní době, možná ke škodě nás všech, nepraktikuje. Tou věcí je pravidelné scházení se členstva na poradních schůzích jednou měsíčně. Zde se řešily případné problémy a spory, sdělovaly se zkušenosti a nové poznatky, plánovaly se akce a podobně. Tato tradice se udržovala ve Speleologickém klubu řadu let, scházivali jsme se v kinosále Moravského muzea a vždy jsem se na tato setkání s přáteli a kolegy těšil. Později, po vzniku ČSS, byly tyto schůze nahrazeny v rámci Krajských výborů ČSS shromážděním zástupců všech ZO v kraji a prakticky na ně měl přístup každý zájemce. Tam jsme organizovali činnost a hlavně řešili spory vyříkáním si to přímo a před kolegy a kolektiv pak spor hlasováním rozhodl, pokud nedošlo k vzájemné dohodě. Po r. 1989 byl tento institut, jako pozůstatek minulého režimu, zrušen a nemyslím si, s odstupem času, že to bylo dobře. V nějaké moderní reformované podobě a pod jiným názvem by bylo dobré tuto tradici obnovit – možná by tak ubylo těch kritických až nenávistných komentářů na různých webových stránkách, u anonymních pisatelů mnohdy i vulgárních útoků na ty, které nemají rádi, mají jiný názor a pohled na věc apod. Je to pod jakoukoliv úroveň chování slušných lidí, i tu nejelementárnější. Speleologové, obdobně jako např. horolezci a cestovatelé, by měli držet při sobě, vzájemně se uznávat a podporovat se a ctít, protože všichni máme stejný zájem a cíl, poznání dosud nepoznaného. Bohužel, i v tak specifické a málo početné a hodně specializované skupince nedokážeme vždy být zajedno, vzájemně si pomáhat a podporovat se. Ani v podzemí „pravda a láska dosud nezvítězila nad lží a nenávistí“, jak to má potom fungovat v národě, světadíle, na celé zeměkouli.

Na závěr si dovolím pozměněné heslo nebo slogan z minulých dob. „Jeskyňáři všech skupin, spojte se!“

Zdraví a krasovou pohodu přeje Hugo Havel, speleoseniore

Výročí a vzpomínky

Zemřel jeskyňář Vladimír Homola

Rudolf Musil

Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc. se narodil dne 24. 2. 1922 a zemřel 17. 8. 2014, tedy ve věku 92 let. Narodil se ve Zvolenu, ale již krátce po narození se rodina přestěhovala do Brna (Žabovřesky, kde měla svůj vlastní dům). Během války pracoval jako účetní ve stavební firmě Pittel a Brausevetter, která měla sídlo v Praze, ale svou činnost vykonávala pouze v jejím okolí (nejdelší dobu Zelená, Luštěnice u Mladé Boleslavi, dále vojenský tábor Milovice, Píkovice, silnice u soutoku Sázavy s Vltavou). Ještě ve válce navštěvoval tajné geologické semináře u prof. Kettnera. Po ukončení války začal studovat geologii na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity. Po ukončení studia se stal asistentem na Ústavu geologie Přírodovědecké fakulty Karlovy univerzity. Jeho dalším zaměstnáním byl Výzkumný naftový ústav v Brně, odkud pak přešel do Vysoké školy báňské v Ostravě. Tam působil až do své smrti.

Celá jeho rodina byla zaměřena přírodovědně, milovala přírodu v širokém slova smyslu a všechen svůj volný čas včetně dovolených věnovala turistickým vycházkám po celé republice. Již v mládí poznal nejen všechny hory a památky, ale i všechny zpřístupněné jeskyně v celém tehdejší Československu. A právě tyto mu již v mládí učarovaly a určily jeho další dráhu.

Je jisté, že všem dnešním speleologům, pokud nestudovali jeho četné články o krasové problematice, jeho jméno mnoho neříká a přesto zanechal po sobě v československé speleologii mnoho stop. Ve své době byl významným speleologem, známým ve všech krasových oblastech celé republiky. Když pročítám jen jeho písemné spojení se všemi hlavními speleology, ze kterého je dobře patrná jeho aktivita, uvědomuji si, že to byla tak rozsáhlá činnost, která by si normálně

vyžadovala ne jednoho, ale několika lidí, aby mohla být splněna. Bylo to způsobeno nejen jeho obrovskou pracovní pílí, dobrými organizačskými schopnostmi rozvrhnout si svou práci, ale i velkou osobní přitažlivostí, která mu umožňovala velmi rychle navázat se všemi přátelské spojení. Byl pravděpodobně ve své době jediný, který byl schopen dlouhodobě spolupracovat i se zneprátenými speleology a byl přitom zároveň i od nich uznáván.

Z hlediska jeho činnosti si můžeme celý jeho život rozdělit do tří diametrálně odlišných období.

První období: 1936?–1951. Veškerý svůj volný čas věnuje speleologickému bádání. Jeskyně, a ne pouze manuální práce při jejich objevování, ale i jejich geneze, jsou jeho velkým koníčkem, kterému chce věnovat celý svůj život a i celou svou odbornou dráhu. Představuje si, že dostane nějaké pracovní místo na Moravě. Tím směrem bylo zpočátku zaměřeno i jeho studium geologie, takže byl schopen chápat, na rozdíl od většiny amatérských speleologů, všechny krasové jevy široce ve svých vzájemných souvislostech. Jeho představa byla zaměstnání v nějakém ústavu, kde se bude moci profesionálně věnovat této práci. Mnohokrát se o to pokoušel a hledal nejrůznější kontakty, bohužel však marně. Jeho učitel prof. Kettner ho přitom neustále od toho zrazoval a dokazoval mu, že speleologie není schopna ho v současné době uživit. Jsem přesvědčen o tom, že kdyby se mu jeho záměr podařil, znamenalo by to podstatný pozitivní zásah do rozvoje tehdejší československé speleologie.

Z jeho dopisů víme, že již ve svých 17 letech (dopis 30. 5. 1939) byl ve stálém písemném a osobním styku se všemi tehdejšími hlavními speleology v Moravském krasu. Je z nich jasně vidět, že se přitom nejednalo o jeho první kontakt, ale že mu musela předcházet již delší doba, kdy se s nimi postupně seznamoval (prof. Absolon, ing. Vladimír Ondroušek, Otto Ondroušek, Josef Šamalík, Josef Jalový, Rudolf Burkhardt, Karel Divíšek, Antonín Boček a celá řada dalších (archiv R. Musil).

Přes značnou vzdálenost Moravského krasu jej pravidelně navštěvoval, pracoval v něm a diskutoval s tehdejšími speleology o krasových problémech. Tak poznal postupně na Moravě nejen Moravský kras a další krasové oblasti, ale i krasové oblasti Slovenska. Moravský kras a jeho speleologové mu pak dali první praktické zkušenosti, ze kterých ve své další práci vycházel. Moravský kras byl tedy jeho první praktickou učebnicí o krasovém bádání.

Druhé období: 1951–1956. Jeho práce asistenta na Přírodovědecké fakultě je časově velmi namáhavá, poměrně málo lukrativní a pravděpodobně málo perspektivní. Poněvadž stále ještě pomýšlí na speleologickou činnost v Moravském krasu, nejlepší by bylo najít pracovní místo v Brně. Byl by tak přímo na místě, kde by se mohl snažit osobním jednáním najít nějaké zaměstnání, které by mu umožnilo speleologickou činnost. V roce 1951 se mu podařilo získat místo v tehdeším Výzkumném naftovém ústavu v Brně. Stal se tam vedoucím základ-

ního výzkumu a zpracovával hlavně vrty na naftu v Západních Karpatech. Hned jak se dostal do Brna, začal přednášet jako externí učitel na katedře geologie a paleontologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně a rovněž i na Vysoké škole báňské v Ostravě. V zimním a letním semestru 1952/1956 měl v Brně dvě přednášky: Geologie nafty a zemních plynů a petrografii. V roce 1953/1954 pak měl přednášky: Všeobecná naftová geologie III a IV. Domnívám se, že si myslel, že by mohl časem přejít z pozice externího učitele do zaměstnaneckého stavu, který by mu dovolil pracovat v Moravském krasu a věnovat se tak svému koníčku. Tento plán mu bohužel nevyšel a proto, když mu bylo nabídnuto místo na Vysoké škole báňské v Ostravě, vzal je. V roce 1956 se tam habilitoval. Znamenalo to definitivní konec jeho speleologické práce.

Třetí období: 1956–2014. V třetím období, a také v posledním, byl stále zaměstnán na této vysoké škole. Již v roce 1962 byl jmenován profesorem pro obor hydrogeologie a geologie ložisek ropy a zemního plynu. Svému novému pracovnímu zaměření se plně věnoval. Jeho vědecká činnost byla značně rozsáhlá a bude jí jistě věnována pozornost jeho spolupracovníky. Pouze ve stručnosti uvedu některá jeho zaměření, aby si čtenář uvědomil, jak mimořádný člověk prof. Homola byl. Hlavními předměty, které přednášel, byly všeobecná a strukturní geologie, hydrogeologie a geologie ložisek a plynu. Prováděl základní geologické mapování v moravské části moldanubika, vyhodnocoval hydrogeologické průzkumy ložisek nerostných surovin, především však zdroje podzemních vod (Teplice v Čechách). Řešil geologické problémy Jasovské krasové plošiny na jižním Slovensku. Zabýval se i geoinformatikou a geostatikou v modelu vodního hospodářství v ostravsko-karvinské aglomeraci, možnostmi použití tabulkového procesoru pro dynamické modelování v geovědách, problematikou výuky informatiky v přírodních vědách a celou řadou dalších činností.

Pro pochopení jeho nezměrné pracovitosti a šíře jeho vědeckého rozhledu je to jistě dostačující. Jen bych dodal, že přes velkou odbornou erudici byla znám svou příslovečnou skromností, velkým životním optimismem a mimořádnou aktivitou. To vše mu vydrželo až do jeho posledních dní. Nedovedu si ani představit, jak výrazně by se jeho práce projevila ve speleologii, kdyby se mu podařilo najít vhodné zaměstnání.

Pro speleology je nejdůležitější jeho první období. Pro tuto část máme k dispozici jeho písemný archiv, ve kterém jsou zachovány dopisy četných speleologů z Moravského krasu, které velmi dobře dokumentují jeho činnost v tehdejší době (viz seriál Některé informace z korespondence mezi A. Bočkem a V. Homolou, *Speleo* 57, 58/2011, 60/2012, 62, 63/2013, 64, 65/2014).

Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc. byl výjimečnou osobností. Jeho píle a schopnost rychle pracovat a řešit problémy byla příslovečná. I když se zpočátku věnoval krasové problematice, kterou chtěl po celý život dělat, jeho znalosti vždy přesahovaly rámec jednoho oboru. Byl odborně všestranně vzdělaný

a dovedl tuto svou přednost využít. Nevyhýbal se ani manuální výzkumné práci v jeskyních. Stál někdy konzultativně v pozadí mnohých speleologických akcí a rozhodnutí, která měla zásadní vliv na speleologický život. Znal z autopsie všechny krasové oblasti tehdejší Československé republiky. Vždy uváděl svůj názor, a to bez ohledu na to, s kým diskutoval. Nikdy nesledoval své osobní zájmy. Znal se s mnoha speleology, kteří plně uznávali jeho odborné kvality a jeho přátelský přístup.

Hugo Havel – Hugoš, Samson, Šavel

*8. června 1949 †24. března 2015

Vzpomínka na kamaráda spolulezce a jeskyňáře

Vojtěch A. Gregor–Celofán

Poslední rozloučení s Hugem se konalo 2. dubna 2015 v obřadní síni brněnského Krematoria. Při smutečním aktu přítel Kocour Bohuslav Koutecký přečetl moji eulogii, kterou zde beze změny předkládám.

*Dunění kopyt večer slychávám,
údolím jarní kurýr jede k nám,
v peřejích řeka zvoní a jarem vítr voní,
přijíždí jarní kurýr, dobře ho znám.
Ví, celej kraj to ví,
veze nám jaro v brašně sedlový...*

(Hugova oblíbená Ryvolovka)

Je to tak, starý kamaráde, opět přijíždí jarní kurýr a veze nám jaro... ale letos do té brašny přihodil něco neočekávaného, nechtěného, smutného...

Vzpomínám, Hugoši, bylo to také na jaře, na jaře před rovnými 50 lety, kdy se ponejprv zkřížily naše cesty. Byla to vlastně křižovatka tří cest – ta třetí, serpentina mezi bílými škrapy, nás dovedla mladou zelení modřínů a jarní trávy na Horní můstek Macochy.

Oh, ta naše jara... jara na staré Konzervě nad ostrovskými Vintoky. Červená pondělí v Ostrově – už si nepamatuji, kolik jsme zmrskali amálek, ale sami jsme se U Matky Němcové zmrskali důkladně. Jara ve Sloupě na Hřebenáči,

Foto 1 Kupředu pravá, Hugo v traverzu Bílé plotny na Stránské skále, jaro 1966

Foto 2 Lezeme na střídačku, Hugo na vrcholu Rorejšů, jaro 1967

jara ve žlebech. Nikdy nezapomenu na naše brzké jaro v Rorejších – hodinu jsme na prvním štandu, na temeni pilíře, listovali Dikobrazem a čekali, až slunce vstoupí do stěny, rozpustí jinovatku a vyžene z ní poslední mráz. A jara na Pálavě – Velikonoce, Otevírání skal. Následky veselého posezení ve sklípku se druhý den projeví ve stěně Martinky, při lezení Karolkova koutu. Karabiny ve skobách, lano v karabinách, to ano. Ale nikdo nejistil – oba jsme lezli současně a děsně rychle, to abychom neznesvětili kalhoty a skálu. Tenkrát bylo ve víně až příliš mnoho pravdy...

Připadám si jako Křemílek či Vochomůrka: Jak jsme přednášeli o horolezectví na slévárenské průmce. Jak jsme natírali jeřáby na Feře. Jak jsme lezli a spávali na Stránské skále. Jak jsme pajtlovali ve vojenské zahrádce jahody. Jak jsme lezli Maxi Berana. Jak jsme zakládali Karabinu. Jak jsme stavěli kříž na Hřebenáči. Jak

jsme v pyžamech lezli při měsíčku Čokoládu a na vrcholu Trůnu meditovali nad nesmrtelností chrousta. Jak jsme dělali vědu v Manželském závrtu. Jak jsme jezdili k Murkovi na Bobrůvku. Jak jsme založili klub Jizeronošského–krasonošského přátelství. Jak jsme klepali kosu v Rudickém propadání. Jak jsme v Býčině řádili s Rangers–Plavci. Jak jsme hloubili v Babicích studnu. Jak jsme U Suchánka vrátili Lecíanovi zrak. Jak jsme bořili chalupu a stavěli chajdu ve Sloupě. Jak jsme tančili kolem sudů a zdravili Portugalsko. Jak jsme skládali a pěli sprostolezecké písně. A to hlavní a nejdůležitější, jak jsme měli srandu.

Když se tak prodírám úžinami mojí zkrasovělé paměti, tak my dva jsme spolu víc lezli než jeskyňarili. Těch cest bylo mrtě, řekl bych, že až háforo. A nejen v Moravském krasu, osudu nás obou. Vzpomínám na Wilsonku, Drátník, sedmihorský Skalák, Čertovy skály u Černolic. Leč jedna naše jeskynní výprava vstoupila do dějin. Mám na mysli tu zimní, spolu se Zdenkou, do Amátérky vchodem z Koňského spádu. Daleko jsme se sice nedostali, pouze k mříži. Co je však důležité, ve štole jsme zanechali podpis. Ne náš, ale Josefa Korčáka,

tehdejšího předsedy vlády ČSR. Podpis, který znamenal definitivní tečku za bojem o legalizaci původního, objevitelského názvu Amatérská jeskyně.

Vzpomínám, starý brachu, na naše večery na Terasách pod Petrovem, u červeného vína ve sklípku M-klubu, v Redutě, U Kola, U královny Elišky. A naše sedánky u Honzy Zrněčka-Myšáka, pod Křídlem smutku. V našich diskuzích se ten přechod z reálného bytí do spirituálního neznáma a materiální nicoty objevoval často. Ano, smrt tu byla, ale pro jiné, ne pro nás. Plni života, cítili jsme se nesmrtelní. Ale neúprosný čas plynul, z týdnů se stávaly měsíce a z roků desetiletí – a my se ocitli v bezvýchodném kole la danse macabre. Všichni dříve nebo později rozlomíme tu sedmou pečeť a poddáme se jedině a konečně Spravedlnosti, v níž jsme si všichni rovni.

Hugoši, zanechal jsi nesmazatelnou stopu ve skalách, slujích, literatuře a lidech Krasu moravského ba i oblastí přilehlých. Skláním se před Tvojí památkou a vzpomínám...

K této vzpomínce dodávám něco slov.

Hugova spletitá cesta Moravským krasem vedla z Říček – Ochozské jeskyně v jižní části území až do nejsevernější části bájného severu. Říčky jsme v naší době považovali za brněnský předměstský park, sever byl tehdy „divočinou“, pouze pro betátný, tvrdý borce. Hugovy stanice na této cestě započítávají Ostrovsko a Jedle (Ostrovská a Jedelská skupina brněnského Speleologického klubu) a hlavně skupinu Dagmar, jejímž byl zakladatelem. Jeho konečnou stanicí se stala dnešní ZO ČSS Myotis. Hugo sám svoji cestu popsal v sérii šesti autobiografických článků *Moravský kras – můj osud*, v tomto časopisu (Speleo, č. 55–60, 2010–2012). Moravský kras byl opravdu jeho osudem a Speleologický klub (SK) jeho životem: v r. 1971 byl zapisovatelem, v r. 1972 a 1973 jednatelem a v r. 1975 archivářem klubu.

Hugoš byl můj horolezecký učeň, ale rychle se kvalifikoval na tovaryše. Lezlo se nám spolu dobře. Jako lezec si stěžoval na svoji „těžkou prdel“, která

Foto 3 Don't cry for me, Argentina, tři mušketýři ve stěně (s K. Hunkou-Bohunkou), Hugo nastupuje do druhé délky, léto 1968

ho táhne k matičce zemi. Tahle zatracená gravitace dala jméno našemu prvovýstupu na sloupský Hřebenáč, cestě nazvané Gravitační. Zatím co jsem se navazoval na lano a připravoval materiál, Hugoš zkoušel sólo nástup. Tíhové zrychlení v kritickém místě dosáhlo hodnoty $9,99 \text{ m/s}^2$ – Hugoš upustil tělo, to vytvořilo písmeno V a ten ostrý úhel, Hugův gébiš, se zaklínil do vidličky mladého stromku. Jedna ze dvou větví vidličky to vzdala, zlomila se a Hugoš dospěl k názoru, že vápenec může být tvrdší než korund. Ale i s obraženou karosérkou dolehl za mnou na vrchol. Někdy později, když jsme na Krkavčí skále „dělali“ Šavlovačku – Hugův první prvovýstup jako prvolezce – tíhové zrychlení kleslo na mírně podnormální hodnotu a Hugo se statečně probojoval na vrchol.

Hugo a já jsme byli spoluzakladateli Karabiny, jeskyňářské a trampské hudební skupiny. V rámci této skupiny a mimo ni jsme tvořili duo, které proslulo lezeckými písněmi sprostónárodního rázu. Myslím, že stále jsou na světě skalosapači a děroplazi, kteří si pamatují naši „Horolezci, horolezci, malované děti (vylezou do bílé stěny a pak dolů letí)“, „Zdá se mi, že na každé pád (já půjdu s tímhle chytem srát)“, „Karabiny chytaj' rez (na pivo radš' půjdu dnes)“, „Když jsem šel na půdu pro slámu (visel tam Jan Křtitel na trámu)“ a další, daleko tvrdší. Naposledy jsme si je spolu zazpívali na velkém jeskyňářsko-lezeckém pow-wow ve Vilémovicích v květnu 2008.

Hugo byl jedním z našeho triumvirátu, spolu s Karlem Hunkou-Bohunkou, který za pomoci party kamarádů v r. 1968 znovu vztyčil na sloupském Hřebenáči kříž. Historie kříže je publikována ve Speleu 62/2013.

Když jsme, Packa a já, v r. 1970 zavítali ze severu na Býčí skálu, následovala nás řada dalších „seveřanů“. Přišel také Hugoš. Již v r. 1972 s námi „úřadoval“ v Rudickém propadání jako člen podpůrného družstva a dále jako samostatný průzkumník a mapér komínů. Byl aktivní také na Býčí skále, stal se členem skupiny a za mého předsednictví byl jednatelem. Při návštěvě Rangers-Plavců na Býčině v r. 1974 vzal do jeskyně kytaru a nejen neto-, ale i brutopýři s námi halekali: „Lomský už jde a koule se mu pohupují, Bohouš už jde a břicho se mu třese...“

S Hugovou epizodou ve střední části Moravského krasu souvisí jeho spirituální otcovství Memoriálu Rudolfa Burkhardta – 50km pochodu střední

Foto 4 Hugo (vpravo) na býčiskalské Mikulášské u Farlíků v Křtinách, zima 1972

Foto 5 Křížový jeskyně, Hugo začíná otevírat paleoponor na dně I. propasti, zima 1973

Foto 6 Náš historický podpis (spolu se Zdenkou-Packou) ve štole II. vchodu do Amatérky

Nu, zde moje osobní, přímé vzpomínky končí – v r. 1977 nás rozdělila geografická a v jistém smyslu i časová dimenze. Náš kontakt se obnovil až v několika posledních letech, kdy se Hugo připojil na Internet.

S Hugošem jsem se setkal při obou mých návštěvách Česka a Moravského krasu v r. 1998 a 2008. A měli jsme si mnoho co říci a na co u dmoutu vzpomínat.

Hugovým koníčkem byla speleohistorie Moravského krasu. Na toto téma napsal a publikoval řadu autorských a spoluautorských prací, včetně článků v tomto časopise a čtyř větších literárních děl:

Burkhardt R., Havel H., Mayer S., Musil F., Panoš V., Ryšavý P. (1973): The Speleological Club in Brno, Czechoslovakia, 1945–1973. – Speciální publikace k příležitosti 6. mezinárodního speleologického kongresu v Olomouci, 1973.

Havel H. (1988): Základní organizace České speleologické společnosti 6–08 Dagmar v Brně. – Knihovna ČSS, sv. 11: 1–91. Praha–Brno.

a severní částí Moravského krasu, který startoval a měl cíl v Babicích. Ve spolupráci s Babickou skupinou SK, zejména s Mirkem Novohradským a Milošem Sedláčkem, první pochod odstartoval v květnu 1977. Hugo, Mirek a Miloš dokázali udržet tuto populární akci naživu až do roku 1989.

Po smrti Rudolfa „Rudy“ Burkhardta Oddělení pro výzkum krasu Moravského musea, tehdy pod mým vedením, převzalo garanci nad skupinou Dagmar. Hlavním pracovištěm skupiny zůstala Hugova oblíbená jeskyně Dagmar, nově přibýly ponory Sloupského potoka, především paleoponory v Kůlně – Křížovy jeskyně. Vedoucím skupiny byl Hugo. Po zániku Oddělení v r. 1977 převedl skupinu pod patronát Závodního klubu ROH n. p. Zetor Brno a v r. 1978 ji dovedl do ČSS jako ZO 6–08 Dagmar.

Havel H. (1989): Přehled výzkumných prací a jejich výsledků v historii Moravského krasu. – Knihovna ČSS, sv. 14: 1–132. Praha–Brno.

Havel H., Příbyl J., Slezák L., Balák I., Vodička J. (1993): Speleologické průzkumy a objevy v Moravském krasu v letech 1945 až 1993. – *In*: Moravský kras, labyrinty poznání. R. Musil (ed.) et al., str. 105–181. Jaromír Bližňák: 1–336, příl. Adamov.

Foto 7 Naše poslední společná fotografie, v hospůdce U Němců v Ostrově u Macochy, květen 2008 (Hugo je vlevo)

Prvního dubna, na sv. Apríla, byl Hugův svátek. Hodlal jej oslavit na křtu Pokovy (Petr Pokorný) knihy *Sbohem sedmikrásky* v Místogalerii na Skleněné louce v Brně. Kniha pojednává o historii skálolezení v Moravském krasu. Hugoš na knize spolupracoval, je v ní několikrát zmíněn a je tam i pár fotek z našeho společného lezení. Večer křtu s Pokovou autogramiádou byl věnován Hugově památce. Knihu za Hugoše převzala jeho paní Bronislava.

Koncem prvního týdne letošního dubna si ke mně našla cestu kopie rukopisu od Hugo Havla a Igora Harny *Sedmdesátiletá historie Speleologického klubu v Brně – předchůdce České speleologické společnosti*. Výtečný kondenzát historických dat a faktů. Bohužel, zřejmě poslední Hugova práce. Doufám, že se dočká brzké publikace.

Přikládám několik Hugových fotografií z mého archivu, především z našich mladých časů. Autorem jsem já a kamarádi, jejichž jména už zapadla do hlubin mojí zkrasovělé paměti. Fotografie mi byly dány k volné dispozici v naší zlaté době, kdy autorská práva nebyla křečí.

Antonín Půček, jeskyňář tělem i duší, pracant a kamarád, nás nečekaně opustil

Opustil nás bývalý dlouholetý člen skupiny Dagmar, Antonín Půček, mezi jeskyňáři přezdívaný Haťapka. Tonda byl členem skupiny od roku 1982 a nejaktivnější byl právě v 80. a 90. letech. Některé roky by se snad nenašel víkend, který by nestrávil v krasu. S Termitem tvořili nerozlučnou dvojici, kde byl jeden, tam druhý nemohl chybět. Podílel

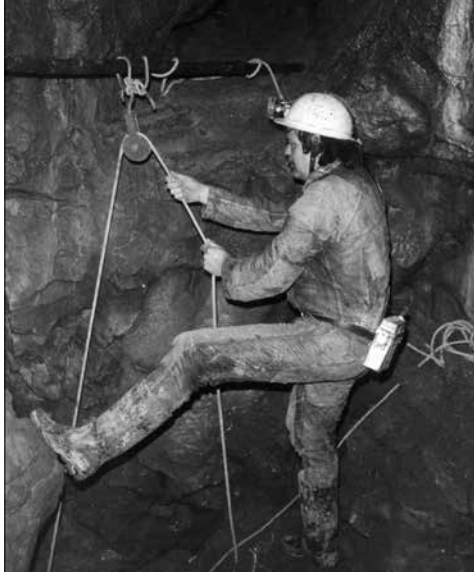
se na pracích v jeskyni č. 567B v Jedelském propadání, na pokusech překonat 2. ponor Jedelského potoka a byl při objevech v jeskyni U Jedelské cesty.

V jeskyni Dagmar se účastnil náročného dobývání III. propasti a nekončících kýblovaček v západní větvi jeskyně – v Dómu nádob a Dómu konce. V Dómu nádob byl hlavním tahounem prací a chodil sem často bádát s partou pionýrů do sedimenty vyplněné horizontální chodby. Průzkum na tomto místě jsme pak ke konci roku 2012 obnovili a právě proto pracoviště pojmenovali Chodba pionýrů.

Celkově přivedl Tonda do krasu a k jeskyňářině hodně lidí. Když se dívám na současnou členskou základnu, tak víc než polovinu tvoří lidi, kteří se k jeskyňářství dostali právě přes Haťapku nebo jím přivedené jeskyňáře. Snad poslední pracovní akci s Haťapkou si pamatuji v létě 2004 na jeskyni U Jedelské cesty, kde jsme jako náctiletí začínající jeskyňáři pod vedením Haťapky a Maldy pomáhali vyrobit dřevěnou uzávěru na jeskyni.

Tonda začal návštěvy krasu postupně vynechávat, nevěděli jsme proč, moc se nesvěřoval, vytratil se z krasu jako spousta dalších a nakonec své členství ve skupině v roce 2008 ukončil. Na dlouhou dobu s ním ztratili kontakt i jeho nejbližší kolegové jeskyňáři, se kterými dvacet let trávil víkend co víkend v jeskyních Moravského krasu. Poslední dobou ale Tonda v Brně potkávali stále častěji, zdálo se být zase všechno v pořádku a letos dokonce slíbil, že za námi do krasu zase přijede. Už to nestihl. Tonda nás opustil za nepřiliš jasných okolností začátkem listopadu.

Tak Haťapko, snad někdy jindy a někde jinde. Novou uzávěru na jeskyni budeme muset udělat už bez Tebe.

Jménem členů ZO 6–08 Dagmar vzpomíná Matouš Ryček–Maty

Tonda Zelenka

*19. 5. 1948 †únor 2015

Tonda pro nás byl taková stálice a je těžké uvěřit, že už se, v charakteristické maskáčové bundě, nevynoří někde v krasu nebo na Brdech. Svůj, občas nepochopený a přitom patrně ten nejhodnější člověk a kamarád, jakého jsem měl možnost poznat. Samotář s velikým smyslem pro srandu, ke kterému jsme se asi všichni snažili nějak proniknout. Bylo s ním úžasně pohodově. Člověk měl navíc vedle něj zvláštní pocit bezpečí, že je vedle velikého medvěda, se kterým se nemůže vůbec nic stát. Nikdy od nás nedostal tolik, kolik sám dal – vzpomeňte na jeho libůstku – speciální razítko „OSOBNÍ DAR“. Ty největší dary ale razítko neměly a nešly poslat poštou. Vždycky jsem měl pocit, že mu nějak dlužím a ten pocit mám pořád.

A tak mi prolétly hlavou moje začátky lezení, kdy jsem podle Tondových rad a Gustových výkresů – Tonda byl úžasně ochotný zdroj informací a měl skvělý archiv – pro sebe a pro Mílu udělal naše první bogibbysy. Při testování v poloprovozu ve VÚFB, kde jsme oba pracovali (měl tam v traverze ocelové podesty na černo vyvrтанou díru) jsme je při testování ohnuli. Tak jsem je ve svěráku narovnal a jelo se s Vládou Vojjřem na Dolňáč, nebyl čas shánět lepší materiál... Tam nás Tonda poprvé vzal do pořádné propasti. Přesně řečeno, posloupnost Tondovy výuky byla: traverza, lom na Chlumu, Tomáškárna, Dvojitá (horní část), Oriáš... Tondova lezačí technika byla nekompromisně superbezpečná a má tak velikou zásluhu na tom, že jsme všechny „sukcesy“ přežili a jsme ještě tady.

Nezapomenutelný okamžik byl, když si nahoře na nejtu v Dvojité Míla zkoukla vercajk a ptá se Toníka, jestli je to OK. Tonda, absolutně v klidu, odvětil: „Dobrý, ale velký borci si ještě toho Petzla cvaknou do karabiny.“ (Pro vás mladší – doma dě-

Foto 1 Tondův osobní dar

laný Petzl neměl zacvakávací oko bočnice a musel se na založení lana odepínat z karabiny.)

Pojmem přesahujícím hranice republiky se během několika desetiletí stala Tondova SSS Vertikála – Soukromá speleologická skupina Vertikála. Ne všichni věděli, že měla vždy jen jednoho člena, nebyla nikde registrovaná a vedoucím – tak tím bývala vždy Tondova dáma neb Tonda byl veliký gentleman.

A tak se mi to všechno znovu promítá, svařák po sukcesu v kupátku na Schniloušáku, kdy jsme se smáli, že nás tam jednou budou vozit na vozíčkách a budeme vzpomínat, jaké to bývalo... No, když jsme se ale na posledním srazu záchranky asi před rokem zmatkali svařákem na Liščárně, tak už jsme se té představě zas tolik nesmáli...

Orvané paty, když jsme se po víkendové akci v Barazdaláši vlekli, co noha nohu mine, do Plešivce na noční vlak a ráno se šlo rovnou z nádraží i s báglem se zabahněnými lany do práce. Nebo když – taky v Barazdaláši – Tonda v jedné šachtě nastavil krátké lano pět metrů nade dnem a celá slavná italská záchranka si najela na uzel. Takže jsme pak v díře byli skoro do půlnoci a to-tálně zmrzli (kdepak tenkrát kvalitní podoviš) jsme zápasili s odstrojováním. Tu noc jsme pak v hotelu v Domici (to je ten, co byl tenkrát fungl nový a Milan

Foto 2 Loučení s Tondou v „jeho“ Českém krasu

Foto 3 a 4 Osazování cedulky s Tondovým jménem na pietní místo ve stěně lomu Schniloušák v Českém krasu – sem Tonda věšel tabulky na památku zemřelých kamarádů jeskyňářů

Pícha jim tam ohodil zeď a co se teď už opuštěný rozpadá u silnice k hraničnímu přechodu) nešli vůbec spát z radosti, že jsme to přežili...

Je mi líto, že žádné nové historky už nepřibudou – ale když si na Tonda vzpomenu, tak mě pokaždé zahřeje u srdce a začnu se uvnitř usmívat.

Tondo, díky!!!

Martin Mandel

Ohlédnutí za MUDr. Jiřím Urbanem

Ladislav Slezák a kamarádi ze SE-3

Letošního roku koncem léta se navždy odmlčelo srdce našeho spolupracovníka, jeskyňáře a milovníka Moravského krasu. Byl členem ČSS, ale v aktivní speleologii se nikdy příliš neangažoval. Byl však pevným pilířem v oboru cizích jazyků, kterými vládl bravurně. Vždycky byl v tomto oboru nesmírně obdivován a naše starší generace, která chabě vládla ruštinou, méně němčinou či angličtinou, mu jen tiše záviděla.

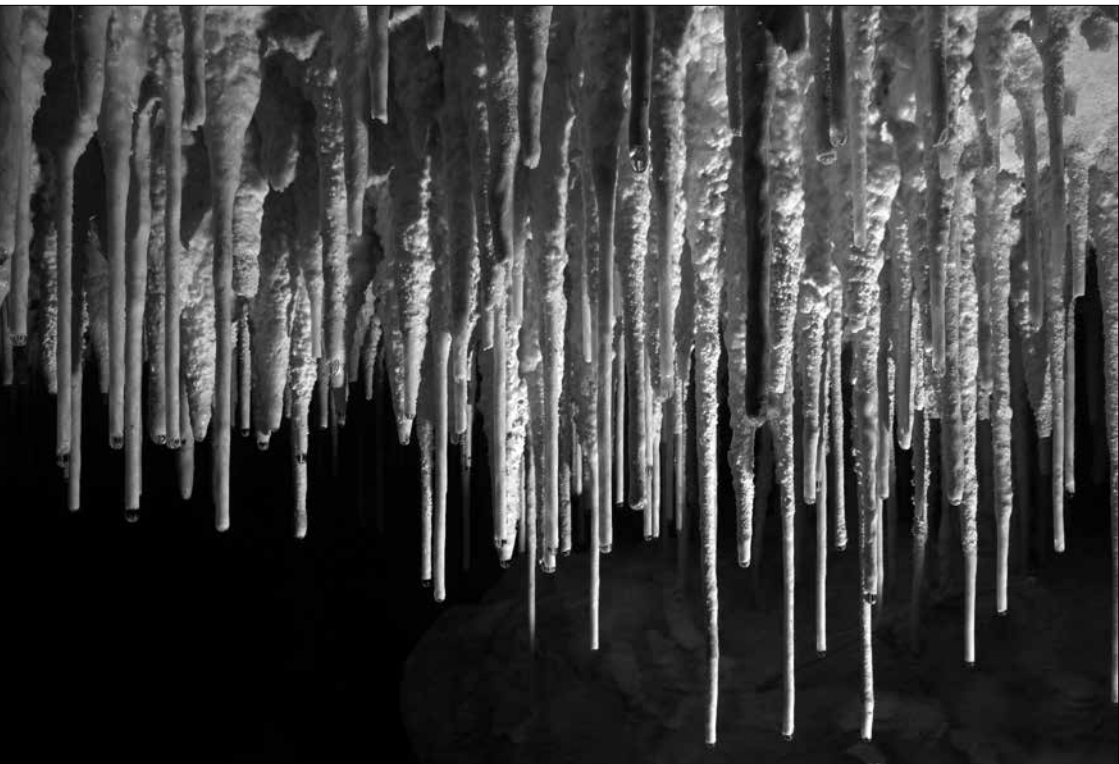
V roce 1973 v Olomouci probíhal 6. mezinárodní speleologický kongres. Jednou ze sekcí bylo speleologické potápění. V Protivanově jsme tehdy, jako „Moravský kras – provoz a výzkum jeskyní“ organizovali a zajišťovali provoz tohoto specializovaného tábora. Potápěči od Mexika až po Sibir se v tomto „kotlí“ sešli, aby předvedli svoji profesi.

Zcela bezkonkurenčně Jirka se skupinou tlumočnic zvládl složitá úskalí jazykových bariér. Sklidil za to zvláštní uznání od pořadatelů kongresu a jeho prezidenta RNDr. Vladimíra Panoše.

Jako překladatel velmi úzce spolupracoval s okresním muzeem v Blansku a jen díky jemu mohl být vydán český překlad Wanklových „Obrazů z Moravského krasu“ (v originále „Bilder aus Mährischer Schweiz und ihre Vergangenheit“). Delší období byl zaměstnán na odborném pracovišti Výzkumného ústavu zdravotnické techniky (VÚZT Chirana) v útvaru odborné literatury, překladatelství a tlumočnictví.

Zlom v jeho životě přinesl rok 1989, kdy se Jirkovi otevřel svět. Bohužel, zažíval i neúspěch v soukromých aktivitách a poznal krutost kapitalismu, implantovaného do naší mladé demokracie. Přišly zdravotní potíže a sklenice piva s cigaretou jej začaly zcela ovládat. První mozková příhoda mu ubrala na jazykových projevech a druhá již směřovala k piedestalu posledního spočinutí.

Ve smrti zůstal zcela osamocen. Hrstka dobrých jeskyňářů přece jen zbyla, aby uhradila náklady na kremaci a Jirku, byť velice potichu a decentně, vrátila na místa, která celý život miloval. Do Moravského krasu. Zdař Bůh!

Čertova díra, Moravský kras – brčka pokrytá nickamínkem (Foto M. Audy)